

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1912. Första kammaren. Nr 35.

Lördagen den 11 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 4 i denna månad.

Anmäldes och bordlades jordbruksutskottets memorial nr 28, med öfverlämnande till Riksdagen af förteckning öfver statens utarrenderade domäner m. m.

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet nr 1 den af herr *Berglund, Jan Erik*, nästlidne dag väckta och då bordlagda motion nr 115, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af anslag till understödjande af sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd.

Vid förnyad föredragning af jordbruksutskottets den 7 och 8 innevarande maj bordlagda utlåtanden:

nr 62, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af kronan tillhörande jordägarandelar i grufvor,

nr 63, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af rätt till bearbetande af icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord,

nr 64, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afstående eller upplåtelse i vissa fall af mark från kronoegendomar,

nr 65, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra mönsterskrifvarebostället Björsäter nr 4, Skattegården i Skaraborgs län,

nr 66, i anledning af väckt motion om åvägbringande af utredning och förslag till interimistiska bestämmelser angående nyttjanderätt till samfällad skog, samt

nr 67, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för ett effektivt öfvervakande och en planmässig ledning vid egnahemsverksamhetens bedrifvande samt om inrättande af kommunala egnahemsnämnder, biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning af statsutskottets den 8 och 10 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

nr 82, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkt 46 under åttonde hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning angående vissa ändringar i staten för Chalmers tekniska läroanstalt,

nr 83, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjdt statsanslag till allmänna barnbördshuset i Stockholm, och

nr 84, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående reglering af aflöningsförhållanden m. m. beträffande amanuenser m. fl. befattningshafvare vid universitetens i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutets vetenskapliga institutioner,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 8 och 10 i denna månad bordlagda memorial nr 85, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för uppförande af tre bostadshus för betjäning vid Vänersborgs hospital och asyl, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringsproposition.

*Ifrågasatt
omröstning
enligt 65 §
riksdagsord-
ningen ang.
dekorerung af
Första kam-
marens ple-
nial.*

Föredrogs ånyo bankoutskottets den 8 och 10 innevarande månad bordlagda memorial nr 32, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bankoutskottets utlåtande nr 21 angående väckt motion om uppgörande af förslag till dekorerung af Första kammarens plenial.

Föreliggande memorial lydde sålunda:

I en inom Första kammaren väckt, till bankoutskottet för förberedande behandling öfverlämnad motion, nr 68, hade herrar *H. Lamm, E. Beckman, J. Beck-Friis, Holmquist, Wallenberg* och *E. Lindblad* föreslagit Riksdagen att genom riksgäldsfullmäktige lämna konstnären Axel Törneman i uppdrag att till nästkommande riksdag uppgöra förslag till dekorerung af Första kammarens plenial.

I utlåtande nr 21 hade bankoutskottet hemställt, att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, ville *dels* uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att med konstnären Axel Törneman träffa aftal om uppgörande af förslag till dekorerung af Första kammarens plenial, *dels ock* bemyndiga fullmäktige att af

förslagsanslaget till riksdagskostnader bestrida härför erforderliga kostnader.

Vid behandlingen af detta ärende hafva Riksdagens kamrar, enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag, stannat i olika beslut, i det att Andra kammaren bifallit, hvad utskottet i detta utlåtande hemställt, men Första kammaren afslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Då frågan synes utskottet vara af beskaffenhet att böra afgöras medelst gemensam omröstning, får utskottet föreslå följande voteringsproposition:

Den, som i likhet med Andra kammaren vill, att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, må *dels* uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att med konstnären Axel Törneman träffa aftal om uppgörande af förslag till dekorerings af Första kammarens plenisal, *dels ock* bemyndiga fullmäktige att af förslagsanslaget till riksdagskostnader bestrida härför erforderliga kostnader, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Första kammaren afslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Friherre Åkerhielm: Kammaren erinrar sig nog den lifliga debatt, som för någon vecka sedan fördes uti denna fråga. Då hade bankoutskottet med anledning af en i kammaren väckt motion hemställt, »att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, ville *dels* uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att med konstnären Axel Törneman träffa aftal om uppgörande af förslag till dekorerings af Första kammarens plenisal, *dels ock* bemyndiga fullmäktige att af förslagsanslaget till riksdagskostnader bestrida härför erforderliga kostnader».

Utgången af denna fråga blef i Första kammaren, att utskottets hemställan afslogs med en ganska stor majoritet, under det att Andra kammaren biföll densamma. Nu har utskottet föreslagit proposition för frågans afgörande genom gemensam voteringsproposition.

Man har då att se först på bestämmelserna i riksdagsordningens § 65, där det heter: »När, i fråga om statsutgifter eller bevilling, eller om reglementariska föreskrifter för Riksbanken, dess inkomster och utgifter, eller om ansvarsfrihet för

*Ifrågasatt
omröstning
enligt 65 §
riksdagsord-
ningen ang.
dekorerings af
Första kam-
marens ple-
naisal.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
omröstning
enligt 65 §
riksdagsord-
ningen ang.
dekorerings af
Första kam-
marens ple-
nissal.*

(Forts.)

fullmäktige i Riksbanken, eller om riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, kamrarna fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjämkade, skola bägge kamrarna hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat.» Man bör jämföra denna bestämmelse med 69 § regeringsformen, som innehåller följande stadgande: »Då statsutskottets förslag rörande antingen statens reglerande eller bevilningens därefter lämpade hela belopp, eller hvad till riksgäldskontorets utgifter och inkomster hör, eller grunderna för riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, till pröfning hos Riksdagen förehafves, gälle hvad angående behandlingen af utskottets afgifna förslag uti riksdagsordningen stadgas.»

Som herrarne finna, är ordalydelsen något olika i regeringsformen och riksdagsordningen, men det finnes alls ingen anledning antaga, att riksdagsordningen afser att stadga någonting annat, än hvad som förekommer i regeringsformen. Nu kan det ju tänkas, att, när utskottet här tillstyrker gemensam votering, utskottet gjort detta antingen på den grund, att utskottet ansett den förevarande frågan höra till riksgäldskontorets förvaltning, eller därför att utskottet ansett, att det här gäller en riksgäldskontorets utgift. Det förra alternativet anser jag mig kunna lämna å sido, ty jag kan icke tro, att bankoutskottet skulle kunna anse, att denna fråga har någonting att göra med riksgäldskontorets förvaltning, allra helst om man tager hänsyn till uttrycket i 69 § regeringsformen, där det heter, att det gäller »grunderna för riksgäldskontorets styrelse och förvaltning», och ingen människa lärer väl kunna påstå, att detta är en fråga, som gäller *grunderna* för riksgäldskontorets styrelse och förvaltning. Jag utgår alltså ifrån att bankoutskottet ansett, att det här skulle gälla en riksgäldskontorets utgift.

Men när det talas om riksgäldskontorets inkomster och utgifter, så gäller det väl i främsta rummet de utgifter, som riksgäldskontoret såsom sådant har att bestrida, således antingen sådana, som tillhöra riksgäldskontorets stat, eller sådana, som höra till ett regelmässigt utöfvande af riksgäldskontorets verksamhet. Men här föreligger ju det förhållande, att själfva frågan, som det gäller, naturligtvis är, huruvida kammaren vill åt fullmäktige lämna ett uppdrag att träffa en sådan uppgörelse, som här är ifrågasatt, med artisten Törneman, och när det sedan heter, att fullmäktige skola bemyndigas »att af förslagsanslaget till riksdagskostnader bestrida härför erforderliga kostnader», så är det ingenting annat än en konsekvens af den första delen af utskottets betänkande. Jag föreställer mig, att bankoutskottet uti sitt första utlåtande helst bort affatta sin framställning på det sättet, att Riksdagen borde åt fullmäktige uppdraga att med artisten Törneman träffa aftal om uppgörande af förslag till dekorerings af Första kammarens plenissal äfvensom, i händelse ett sådant

beslut komme att fattas, bemyndiga fullmäktige att af förslagsanslaget bestrida de för ändamålet erforderliga utgifterna. Det torde väl vara klart, att om betänkandet ställts upp på det sättet, skulle det hafva voterats först om uppdraget åt fullmäktige, och om detta uppdrag afslagits af ena kammaren och frågan därigenom förfallit, skulle naturligtvis den senare delen såsom en konsekvens af den förra ej heller kunnat föranleda till någon åtgärd. Nu kan jag icke läsa utskottets första utlåtande på annat sätt, än att detta är hvad utskottet i själfva verket menat, eller att bemyndigandet åt fullmäktige att af förslagsanslaget till riksdagskostnader bestrida utgifterna först skulle äga rum, i händelse beslut i den förra frågan fattats. Jag tror därför för min del, att det icke är riktigt att votera gemensamt om denna fråga, utan att den bör anses hafva genom kamrarnas skiljaktiga beslut i själfva hufvudsaken förfallit för denna riksdag.

Jag erinrar, att vid en debatt för en del år sedan, det var på 80-talet, angående en gemensam votering, yttrades det af grefve Gustaf Lagerbjelke — som, på grund af sitt skarpsinne och klara omdöme och den långa erfarenhet, han haft såsom talman dels hos ridderskapet och adeln och dels hos Riksdagen, måste betraktas såsom en auktoritet på detta område — i en fråga, som äfven den gällde ett bankoutskotts utlåtande, att med hänsyn till den paragraf som säger, att hvad kamrarna sammanstämmande beslutit är Riksdagens beslut, måste man anse, att stadsgandet om gemensamma voteringar egentligen är ett undantagsstadgande från hufvudregeln, och han framhöll, att detta undantagsstadgande borde liksom alla dylika tolkas, som han uttryckte sig, *strictissime*. Jag tror, att alla böra kunna underskrifva detta utlåtande åtminstone så långt, att, när det gäller en fråga, där det kan sägas vara högst tvifvelaktigt, om gemensam votering kan anställas eller icke, sådan votering icke bör äga rum. För min del anser jag, att det nu föreliggande ärendet icke bör komma under gemensam omröstning, men för dem, som äro tveksamma, ställer sig frågan efter min uppfattning så, att när det råder tvifvel om saken, bör man hellre underlåta att votera gemensamt än göra detta.

Jag anser sålunda, att här icke bör företagas gemensam omröstning, och jag föreställer mig också, att det skulle vara icke blott det riktigaste, utan äfven det lämpligaste att icke votera gemensamt om denna fråga. Ty det kan väl icke vara angenämt för Första kammaren att i en fråga, där det gäller dekorerering eller utstyrsel af kammarens plenisal, blifva genom en majoritet inom Andra kammaren tvingad till ett beslut, som Första kammaren icke vill vara med om, lika litet som det kan vara för Andra kammaren tilltalande att nödgas påtvinga Första kammaren ett sådant beslut i detta fall. Jag hemställer, att bankoutskottets nu föredragna hemställan måtte afslås.

Ifrågasatt omröstning enligt 65 § riksdagsordningen ang. dekorerering af Första kammarens plenisal.
(Forts.)

*Ifrågasatt
omröstning
enligt 65 §
riksdagsord-
ningen ang.
dekorering af
Första kam-
marens ple-
nial.
(Forts.)*

Herr von Stapelmohr: Jag är ense med den föregående ärade talaren i det, hvarmed han avslutade sitt anförande, eller att det vore lämpligast, om frågan finge förfalla, men utskottet har icke ansett sig böra eller kunna låta lämplighetshänsyn vara bestämmande vid den undersökning, som gjordes för att utröna, hvartill kamrarnas skiljaktiga beslut i denna fråga skulle leda, utan utskottet har ansett det vara sin skyldighet att i det afseendet följa de anvisningar, som grundlagen gifver.

Att kamrarnas olika beslut icke kunde med hvarandra sammanjämkas var ju klart därför, att Första kammaren afslagit och Andra kammaren bifallit utskottets förslag, och då gällde det för utskottet att se till, om frågan icke skulle kunna lösas genom gemensam votering; och att frågan fölle under 65 § riksdagsordningen ansåg utskottet påtagligt. Det står i denna paragraf, som bekant, bland annat, att »när, i fråga om statsutgifter eller bevillning, eller om reglementariska föreskrifter för Riksbanken, dess inkomster och utgifter, eller om ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken, eller om riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjämkade, skola hvardera förut stannat». Då blir frågan: gäller det nu här riksgäldskontorets förvaltning? Enligt min åsikt blir svaret: ja. Den föregående talaren påstod, att med riksgäldskontorets förvaltning blott afses grunderna för förvaltningen och det kan ju hafva skäl för sig, men jag är af den meningen, att hvad regeringsformen i det afseendet innehåller sammanfaller med hvad riksdagsordningen säger i 65 §. Jag tillåter mig erinra om, att, enligt riksdagsordningen, fullmäktige hafva att jämlikt *särskildt reglemente* förvalta riksgäldskontorets medel och tillhörigheter. Riksgäldskontorets förvaltning är således bestämd genom de riksdagsbeslut om reglemente för riksgäldskontoret, hvilka hvarje Riksdag fattar, och i detta reglemente, godkändt af 1911 års Riksdag, står, bland annat, att riksgäldskontoret skall hafva vård och tillsyn öfver Riksdagens hus och inventarier, och till det uppdraget kan förevarande ämne hänföras.

Vidare skall gemensam votering förekomma rörande riksgäldskontorets utgifter, därest kamrarna i det hänseendet fattat stridiga beslut. Ja, här är ju en utgift, som skall betalas af riksgäldskontoret med de medel, som Riksdagen ställt eller ställer till riksgäldskontorets förfogande. Jag kan från den synpunkten icke finna annat, än att utskottet haft fullt fog för det förslag till gemensam votering, som utskottet nu framlagt. Det är nog sant, att gränserna för detta institut, gemensam votering, äro ganska svaga och oklart uppdragna och att därför ofta skiljaktiga meningar kunna råda, huruvida ett visst ämne kan falla inom gränserna eller utom desamma, men i det här afseendet tror jag icke

utskottet tagit fel, då det ansett, att denna sak faller inom begränsningen.

Det påpekades, att hemställan om att uppdraget måtte lämnas åt fullmäktige vore hufvudsaken, och att kostnaderna vore endast en bisak, men jag för min del anser, att dessa frågor hänga så intimt tillsammans, att de icke kunna skiljas från hvarandra, ty fullmäktige lära väl icke kunna fullgöra sitt uppdrag utan att få använda därför nödiga penningmedel, och här kunna verkligen mål och medel sägas stå med hvarandra i ett riktigt och ouplösligt samband.

Det är nog möjligt, att den förste talarens åsikt om att gemensam votering skall användas endast i undantagsfall stämmer väl öfverens med den uppfattning, som uttalats af den utaf den ärade talaren åberopade auktoriteten, men jag vill dock erinra om hvad som står i 65 §, att i vissa fall, som uppräknas, *skall* gemensam votering äga rum. Det beror alltså icke på den ena kammaren att bedöma, huruvida efter dess speciella subjektiva uppfattning en gifven fråga är sådan, att det kan vara för den kammaren lämpligt att få den löst genom gemensam votering eller måhända lämpligare att icke låta frågan gå till gemensam omröstning. Äfven jag kan för min mening åberopa mig på en auktoritet, och det är en, hvars ord tilldragit sig uppmärksamhet i frågor som denna; jag behöfver ej nämna hans namn; herrarne veta nog förut på hvilken jag syftar, likasom att han ägnat ingående studium af och utgifvit en afhandling i fråga om gemensamma omröstningar. Däri förekommer följande: »I frågor, som röra Riksdagens egna verk, riksbanken och riksgäldskontoret, har gemensam votering naturligtvis hört till regeln. Sådan har anställts beträffande reglementena för verken, hvilka det tillkommer Riksdagen att bestämma.» Vidare heter det: »Äfven beträffande riksdagshuset, dess om- och tillbyggnad, inredning och inventarier har praxis gifvit stöd åt voteringens berättigande», och så åberopar han en del prejudikat, som jag icke skall besvära kammaren med att anföra.

Jag tror, att utskottet haft fullt fog för sin framställning, hvilken delas af och har godt stöd af personer med stadgad auktoritet.

Jag anhåller, att utskottets förslag måtte godkännas.

Friherre Åkerhielm: Den föregående talaren fäste sig hufvudsakligen vid att det står i riksdagsordningen, att då kamrarna stanna i skiljaktiga beslut, som icke varda sammanjämkade, *skall* gemensam votering äga rum. Men det gäller här förhållandet, att kamrarna stannat i olika beslut om riksgäldskontorets förvaltning eller utgifter, och det hänger på, huru man skall tolka uttrycket utgifter. Jag har då velat göra gällande, att det här verkligen icke är fråga om någon riksgäldskontorets utgift,

*Ifrågasatt
omröstning
enligt 65 §
riksdagsord-
ningen ang.
dekorerung af
Första kam-
marens ple-
nial.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
omröstning
enligt 65 §
riksdagsord-
ningen ang.
dekorerung af
Första kam-
marens ple-
nial.
(Forts.)*

fastän beslutet i hufvudfrågan i sina konsekvenser kan komma att leda till utgifter för riksgäldskontoret. Och jag vill fästa uppmärksamheten på att det är klart, att Riksdagen skulle lika väl kunnat lämna detta uppdrag åt någon annan som åt fullmäktige.

Så nämnde sedan den föregående talaren hvad en framstående riksdagsman, hvilken skrifvit några uppsatser om praxis vid gemensamma voteringar, uttalat såsom sin åsikt i detta hänseende, och det är mycket sant, att i frågor om riksbanken och riksgäldskontoret i regeln gemensamma voteringar ägt rum. Samma författare framhåller också, att i några frågor, som röra riksdagshuset, hafva gemensamma voteringar förekommit, men det var frågor, hvilka gällde uppförande och iståndsättande af riksdagshuset och som afsågo bestämda anslag. Här däremot gäller det en fråga af icke jämförlig art, om hvilken man ej, förrän beslut i hufvudfrågan fattats, vet, huruvida den skall leda till någon utgift, som skulle kunna motivera gemensam votering.

Jag vill till sist nämna för kammaren, att Andra kammaren redan lär hafva afslagit voteringspropositionen, och jag anhåller att få upprepa min hemställan om afslag.

Herr Kjellén: Efter den sista upplysningen är det ju onödigt att förlänga debatten; men jag ville, då det var tal om auktoriteter i fråga om gemensam votering, också lämna ett litet bidrag, som kanske har sin betydelse äfven utanför det nu föreliggande spörsmålet. Den gemensamma voteringen har ju såsom rättsinstitut efterträdt förstärkta utskottens rättsinstitut under ständsriksdagarna. På den tiden, efter den gamla riksdagsordningens § 75, gällde som allmän regel, att nödfallsutvägen med förstärkt utskott endast skulle anlitas vid frågor, som »*icke kunna förfalla*». Jag vill nu erinra mig, att Louis De Geer någonstädes omtalat, att i första utkastet till nuvarande riksdagsordning det om denna sak likaledes helt generellt var skrifvet, att gemensam votering skulle äga rum i »frågor, som icke kunna falla», och att det var på konung Carl XV:s särskilda initiativ, som man sedan insatte specificeringen i § 65, som alltså icke strider häremot, men häraf själf får en viss belysning.

Den gemensamma voteringen är uppenbarligen, som här med åberopande af en högt värderad auktoritet förut bestyrkts, ett nödfallsinstitut, ett undantagsinstitut, då den ju för gången förändrar vårt lagstadgade tvåkammerssystem till enkammarssystem. Den notis om dess historiska tillkomst, som jag nu meddelat, torde göra det än mera uppenbart, att det måste strikte tillämpas, så att, om det öfverhufvud taget är någon tvekan, man hellre skall fälla än fria — och att den nu föreliggande är en fråga, som »kan falla», därom äro vi nog alla öfvertygade!

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt framställda yrkanden propositioner, först på godkännande af den föreslagna voteringspropositionen samt vidare på afslag därå; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 8 och 10 i denna månad bordlagda utlåtande nr 33, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående pensionering af distriktsveterinärer m. fl., biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets den 8 och 10 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 35, i anledning af väckta motioner angående utredning och förslag i fråga om förändringar i Riksbankens organisation och förvaltning. *Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.*

Med anledning af särskilda till bankoutskottet remitterade motioner, väckta dels inom Första kammaren, nr 43, af herrar *K. A. Wallenberg* och *A. Hedenlund*, dels ock inom Andra kammaren, nr 162, af herr *A. Rune*, hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta snarast möjligt utreda, hvilka förändringar i fråga om Riksbankens organisation och förvaltning kunde finnas vara af behofvet påkallade, samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill denna utredning kunde gifva anledning.

Reservation hade afgifvits af herrar *Henricson* i Karlslund, *Kristensson*, *Vahlquist*, *Leander* och *Forssell*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att förevarande motioner I: 43 och II: 162 icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Steffen: Herr talman, mina herrar! De båda ärade förstakammarmotionärernas stora anseende såsom bankmän torde kraftigt hafva bidragit till, att utskottets majoritet följt dem så långt, som den gjort, och torde också åt utskottets ståndpunkt garantera majoritet i denna kammare. Det är således icke utsikten till framgång, utan endast min uppfattning om plikten att uttala en öfvertygelse, som kan föranleda mig att be att få yttra några ord med anledning af den åsyftade motionen och utskottsutlåtandet.

Jag måste till en början uttrycka en viss förvåning öfver, att de båda ärade motionärerna icke begagnat tillfället att åt sin motion gifva en mera utförlig och öfvertygande motivering, särskildt för yrkandet, att Kungl. Maj:t måtte låta med största möjliga skyndsamhet utreda, huruvida förändringar i fråga om

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.
(Forts.)

riksbankens organisation och förvaltning äro af behovet påkallade, samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill denna utredning kan gifva anledning».

Såvidt jag kan finna, hafva motionärerna i hufvudsak kommit med blott en ganska vag antydning om en synnerligen vidtgående reform, men utan någon närmare utveckling af sakskal. De yttra nämligen följande: »Den omständigheten, att riksbanken och dess nuvarande organisation tid efter annan bringas under diskussion och kritiseras, låter i och för sig en ingående undersökning rörande kritikens berättigande framstå såsom nödvändig. När man vidare uppmärksammar», fortsätta motionärerna, »att förutom i Sverige den sedelutgifvande centralbanken numera är statsegendom i intet annat land med undantag af Ryssland, Finland, Bulgarien och Uruguay, måste man ledas till den slutsatsen, att tungt vägande skäl föranledt de sedelutgifvande centralinstitutionens placering på neutral grund. Den tanken ligger nära, att dessa skäl» — hvilka skäl? — »äga bärkraft äfven i fråga om den svenska riksbanken; i hvarje fall lärer angifna faktum jämväl tala för verkställandet af en undersökning, huruvida riksbankens konstruktion är den rätta».

Det synes mig, att, då man icke klart angifver några skäl, man icke kan åberopa sig på »skäl», allra minst för en så vidtgående åtgärd, som motionärerna uppenbarligen syfta till med den af dem begärda utredningen.

Här föreligger naturligtvis frågan, *hvilka de verkliga skälen* äro dels till kritiken af den svenska riksbankens närvarande organisation och dels till, att de s. k. riks- eller nationalbankerna i de flesta andra länder hafva en något afvikande organisation, särskildt att de operera icke med statskapital, utan med privata penningar. Motionärerna tyckas alldeles icke ha tänkt sig, att det kan finnas mer eller mindre oberättigade och till och med mot samhällets och statens verkliga välfärd stridande uppfattningar och sträfvan den bakom den kritik, som utöfvats mot den svenska riksbankens nuvarande organisation. Jag för min del förstår mycket väl en sådan ensidig syn på saken. Det är ju välbekant, att för mången den exklusiva privatkapitalismen, den utslutande med privata medel bedrifna förvärfvsverksamheten och den af staten absolut oreglerade ekonomiska konkurrensen äro de allena saliggörande medlen i nationens dagliga arbete för sitt materiella välstånd och sin utkomst öfverhufvud taget. Man förbiser, synes det mig, att den ekonomiska konkurrensen i våra dagar på mycket stora och betydelsefulla områden *icke längre är oreglerad*, utan dels är och dels håller på att blifva mer och mer *privatregerad* genom ringar, karteller, truster och allehanda andra sammanslutningar och öfverenskommelser mellan stora förvärfvsföretag af alla slag.

Jag måsta erkänna, att jag för min del tror, att den i mo-

tionen eller bakom motionen förefintliga sträfvan att förvandla den svenska riksbanken till en privatbank, en bank, som endast opererar med privata penningar, i icke oväsentlig mån är dikterad af en önskan och en ur de nyss angifna principiella synpunkterna mycket naturlig önskan från privatbankernas sida att blifva af med en konkurrent, med en konkurrent, som med viss sannolikhet i framtiden kan blifva mäktigare och farligare ur den rent privatkapitalistiska konkurrensens synpunkt, samt att vi efter en sådan reform, som här nu är på ett visserligen ganska sväfvande sätt antydd, men dock antydd, skulle få bevittna en ännu starkare sammanslutningsrörelse, organisationsrörelse, än hvad vi hittills bevittnat, och en ännu mer målmedveten sträfvan att reglera konkurrensen, än hvad hittills varit fallet inom bankvärlden. Hvarför, kan man fråga, skulle detta ej lyckas på bankväsendets område? Det lyckas ju dagligen förträffligt på alla andra näringslivets områden, särskildt industriens och handelns, att komma fram till en uppgörelse mellan de stora privatföretagen för att mer eller mindre inskränka, reglera och i många fall slutligen upphäfva konkurrensen. Så sker ju, då man kommer fram till trustbildningen, då alla de förut själfständiga och konkurrerande förvärfsföretagen sammanslås till ett enda förvärfsföretag under en enhetlig ledning. Och vittnade ej behandlingen i denna kammarer helt nyligen af herr Bäckströms motion om rätt för fullmäktige i riksbanken att medgifva räntegodtgörelse för medel, insatta å depositionsräkning, att det särskildt för en af de ärade motionärerna var ganska svårt att bibehålla lugnet vid diskuterandet af ett sådant förslag till ökad konkurrens mellan riksbanken och de enskilda bankerna? Härvid vill jag be att för jämförelses skull i förbigående få erinra därom, att den tyska riksbanken, till hvars organisation jag strax återkommer, har rätt att mot *räntegodtgörelse* mottaga penningar å *deposition* till ett belopp, icke öfverstigande grundkapitalet plus reservfonden; och detta, ehuru den tyska riksbanken enligt 1 § i dess statuter har till sin främsta uppgift att reglera penningomloppet i tyska riket. Den är sålunda en öfverregulator för det tyska rikets penningväsen, en synpunkt, vid hvilken man i den nyss nämnda debatten fäste mycket stort afseende. Men det är också att bemärka, att den tyska riksbanken enligt samma 1 § af sina statuter till sina uppgifter räknar, att den skall sträfva att »ekonomiskt tillgodogöra förfogbara kapitaler».

Den tid är förbi, då det kunde gälla som nationalekonomisk visdom att predika om den absolut oreglerade privata företagssamhet och konkurrensen som det enda rätta sättet att uppnå allmänt välstånd. Vi veta nu, att det allmänna bästa ingalunda alltid främjas, då de enskilda hänsynslöst eftersträfva och få eftersträfva största möjliga vinning för egen del. Den socialpolitik, som den ene af de ärade motionärerna uppenbarligen icke har

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.
(Forts.)

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.
(Forts.)

så särdeles varma sympatier för, innebär ju icke annat än ett erkännande af det faktum, som jag nu formulerat, och ett kraf på en viss nödvändig laglig reglering af konkurrensen samt, för det andra, ett kraf på, att statliga företag på det ekonomiska området böra finnas här och där, och det i sådan utsträckning, att dessa statliga företag genom sin konkurrens kunna verka standardiserande, normerande på den privata företagsamheten. Sålunda gestaltas konkurrensen öfverhufvud taget annorlunda, än fallet skulle vara, om dessa statliga förvärfsföretag icke funnes.

Hvad nu beträffar riks- och nationalbanker i främmande länder vill jag be att få framhålla, att den tyska riksbankens högste chef är rikskanslern, samt att han har vid sin sida fyra andra direktörer, hvilka han, såvidt jag kan fatta bestämmelserna, själf utser. Vidare är det bestämdt i reglementet för den tyska riksbanken, att dess tjänstemän hafva samma rättigheter och förpliktelser som rikets ämbetsmän. Hvad hela förvaltningen beträffar, är den tyska riksbanken ingenting annat än ett af det tyska rikets ämbetsverk; men penningarna i densamma äro privata medel, icke rikets medel. När aktionärerna hafva erhållit en viss utdelning, noga normerad genom bestämmelser, tillfaller hela den öfriga vinsten det tyska riket; och det tyska riket undfår en del af vinsten, redan innan denna maximivinst blifvit uppnådd.

Hvad den franska banken beträffar, är förhållandet där likartadt. Det är staten, som utnämner guvernören och de båda underguvernörerna, och dessa af staten utsedda personer utnämna i sin ordning chefer för underafdelningar och för filialer.

Komma vi nu till den engelska riksbanken, ligger den visserligen helt och hållet i händerna på ett aktiebolag. Sålunda, där är icke blott kapitalet privatkapital, utan till största delen åtminstone — jag kommer strax till ett undantag — är ledningen helt och hållet enskild. Men här måste nu beaktas, dels att Englands bank är delad i två departement, nämligen ett för sedelutgifning och ett för bankaffärerna, dels att departementet för bankaffärerna måste ligga inne med ungefär 15 miljoner pund sterling statsobligationer, hvarjämte banken, enligt den s. k. Peelska banklagen af 1844, är förhindrad att emittera sedlar utöfver det nämnda beloppet plus bankafdelningens egen guld-kassa för dagen, plus slutligen silfver till ett belopp af $\frac{1}{5}$ af denna guld-kassas värde. Det förhåller sig sålunda på det sättet, att Englands bank är i allra högsta grad restringerad hvad friheten att utgifva sedlar beträffar, kontingenterad — som det heter — detta i långt högre grad än någon af världens centralbanker, och detta genom särskild lagstiftning. Vi se sålunda här, huru starkt bestämmande staten har ingripit i denna bank — trots dess privata karaktär — särskildt hvad dess sedelutgifningsförhållanden beträffar. Nu vill jag icke här, därför att det icke hör till ämnet,

uttala något omdöme om visheten, den af erfarenheten bestyrkta visheten, af denna anordning, hvarom meningarna, som bekant, äro mycket delade.

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.

(Forts.)

Hvad jag velat påpeka med dessa få ord var blott detta, att, så snart vi göra hvad motionärerna icke gjort, nämligen göra oss litet närmare reda för förhållandena hos de stora centralbankerna, riks- eller nationalbankerna i främmande länder, finna vi en ofantlig mångfald af organisationsformer, så att man i själfva verket får en mycket skef uppfattning af hela det föreliggande organisations- och förvaltningsproblemet, om man tillspetsar det till en enkel motsättning mellan centralbanker med uteslutande privata penningar och centralbanker, drifna med statsmedel.

Slutligen kommer jag till motionärernas argumentering om politiska krisers möjliga inverkan på riksbanken och genom den på näringslivet, ifall riksbanken får vara statsegendom och sedelutgivande bank på en gång. Motionärerna säga beträffande denna fråga följande: »Sedan riksbanken genom 1897 års lag blifvit allena sedelutgivande och således dess sedlar, som enligt § 72 regeringsformen äro lagliga betalningsmedel i riket, utgöra landets enda rörelsemedel» — här vill jag sätta ett frågetecken efter uttrycket: »enda rörelsemedel»; vi hafva dock en mångfald rörelsemedel utom dessa af lagen särskildt privilegierade rörelsemedlen — »är det af så mycket större vikt, att starka garantier skapas mot en minskning af dessa sedlars pålydande värde, när och om landet en gång blir utsatt för inre eller yttre olyckor. Äfven om man bortser från det olämpliga i att riksbanken styres och ledes af en lagstiftande församling och därigenom kan indragas i politiska strider, kan man dock icke undgå att taga hänsyn till den långt större fara, som, i händelse landet invecklas i ett krig, uppstår till följd däraf, att landets enda sedelutgivande bank är statsegendom. Dess kredit», fortsätta motionärerna, »sammanhänger nämligen på det allra närmaste med landets egen, och den torde därför vid krigstillfälle ej längre kunna fullgöra sina åligganden som centralbank. Men med det djupgående inflytande riksbanken numera utöfvar på landets hela affärslif, skulle en sådan katastrof komma att i hög grad skärpa de svårigheter, som åtfölja ett krig.» Härtill har utskottet för sin del fogat följande reflexion: »I motionerna har äfven framhållits den fara, som förmenas ligga däri, att staten under tryckta tider kunde frestas att till men för landets penningväsen sammanblanda sina egna och riksbankens affärer» — det är ett högst märkligt uttalande detta — »äfvensom den våda, som i händelse af krig läge däri, att landets enda sedelutgivande bank vore statsegendom. Äfven dessa nu angifna synpunkter torde vid en blifvande utredning böra komma till beaktande.»

Det ena argumentet går således ut på, att en fientlig makt,

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.

(Forts.)

som kunde tränga in i vårt land, skulle lägga beslag på statsegendom, men icke på privategendom, och att således riksbanken vore skyddad såsom privategendom för vissa ingrepp, som skulle träffa den, om den vore stategendom. Nu förefaller det mig, som om man bort litet närmare utveckla en sådan tankegång som denna och att man icke får inskränka sig till vaga antydningar, om man vill, att ens ord öfverhufvud taget skola tagas på allvar. Det är ju klart, att, om en sådan stor nationell olycka komme öfver oss, som här antydes af motionärerna, vi skulle vidtaga åtgärder för att trygga riksbankens guldskassa mot beslag från fiendens sida, då riksbanken är ett stycke stategendom. Men jag undrar, om vi icke skulle vidtaga samma försiktighetsmått, om den vore privategendom. För öfrigt är det ett väl bekant faktum, att i modern krigföring de båda krigförande makterna rikta en mycket väsentlig del af sina ansträngningar på att lamslå hvarandras näringslif, att förorsaka hvarandra största möjliga afbräck i det ekonomiska lifvets gilla gång, utan att därvid förgripa sig på privategendom i egentlig mening. Sålunda är ju handelsblokaden ingenting annat än en sträfvan att desorganisera ett lands handel och att försvaga fienden ekonomiskt och således äfven i sista hand militärt. Och det är ju klart, att äfven bankväsendet med all sannolikhet komme att få känningar af att fienden är i landet, ty då, såsom i vår tid blifvit fallet, de stora och äfven de mindre bankerna faktiskt i mycket stor utsträckning äro organisatörer för landets näringslif, så måste det väl ligga i en krigförande makts intresse att utan förgripelse på privategendom desorganisera bankverksamheten i landet. Därigenom tillfogar han motståndaren ett kännbart ekonomiskt afbräck. Och en sådan sträfvan skulle uppenbarligen icke på något sätt afvärjas genom att vår riksbank vore privategendom.

Hvad nu angår utskottets märkliga uttalande i denna fråga, hvilket jag nyss citerade, ett uttalande, som innebär en misstanke, att staten i ett nödläge skulle bruka sin makt öfver riksbanken på ett sätt, som vore *för hela samhället skadligt*, kan jag i detta på utskottets — icke motionärernas — konto fallande uttalande icke se annat än en anakronism och, om jag så får uttrycka mig, en ganska ful anakronism. Staten i våra dagar är icke organiserad på samma sätt och står icke i samma slags förbindelse med samhället som i forna tider. Den absolutistiska staten på 1700-talet tillät sig en hel massa mycket märkliga godtyckligheter i finansiellt hänseende, som inneburo stor skada för nationen; men den motsättning mellan stat och samhälle, som fanns i det absolutistiska samhället, den existerar icke i det moderna, trots allt i viss mening demokratiska samhället. Det är ju klart, att staten såsom samhällets organ för kampen mot främmande inkräktare måste tillgripa alla åtgärder, äfven om de för tillfället äro skadliga för hushållningen och skulle inverka störande på

näringslivet, för att åstadkomma den största möjliga kraftutvecklingen i det gifna nödläget. Dylika nödtvungna kraftåtgärder å statens sida ha dock vi med all sannolikhet att förvänta, så till vida som de kunna ha att göra med en centralbank i riket, vare sig denna är privategendom eller statsegendom. Man kan ju tänka sig, att staten skulle se sig nödsakad att upphäfva riksbankssedlarnas inlöslighet för tillfället. Denna åtgärd skulle staten ofelbart se sig nödsakad tillgripa, om den behöfdes för att bevara rikets bestånd, *äfvén* om centralbanken vore privategendom. Dess sedlar äro våra lagliga betalningsmedel och skola i normala förhållanden vid anfordran inlösas. Men den på banken hvilande inlösningsplikten skulle i hvarje fall sannolikt bli upphäfd i ett sådant stort nationellt nödläge.

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.

(Forts.)

Nu kommer jag till det andra argumentet, som står att läsa i motionen och går ut på, att riksbankens sedlar måste sjunka i värde eller kanske förlora sitt värde, om riksbankens kredit blir rubbad, exempelvis genom ett krig eller inre politiska förvecklingar. Mot denna teori vill jag dock invända, att den rätta skötseln af sedlemissionen så, att sedlarna bibehålla sitt nominella värde, är helt och hållet en sak för sig, som icke med nödvändighet har med riksbankens kredit och guldreserv att göra, i den meningen, som motionärerna, såvidt jag kan se, synas förmena. Vare sig riksbanken vore privategendom eller nationalegendom, skulle dessa sedlar, äfvén om de vore oinlösliga för tillfället, i den inre omsättningen — och det är uteslutande om den, jag talar, ty i omsättningen med utlandet kunde de icke tjänstgöra — skulle dessa sedlar, säger jag, ingalunda sjunka i värde, så länge de icke remitterades i större mängd, än som vore oundgängligen nödvändigt för omsättningen inom samhället. Om denna mängd underskredes genom någon tillfällighet, skulle de till och med stiga öfver pari, likavisst som de skulle sjunka under pari, ifall gränsen, den för omsättningens behof nödvändiga kvantitetsgränsen, blefve *öfverskriden*. Dessa i lag påbudna betalningsmedel äro nämligen så nödvändiga för omsättningen i viss utsträckning, att de, enligt den erfarenhet, som vunnits i länder såsom Italien och Österrike, hvilka länge laborerat med pappersmynt, bibehålla sin valör inom landet, så länge icke sedlemissionen går ut öfver en viss gräns.

Hvad vi således här ha att taga i ögonsikte är icke frågan om bankens kredit i vanlig mening, utan frågan huru sedlemissionen skötes af bankledningen äfvén i sådana kritiska tider. Tänkbart vore naturligtvis, att staten, såsom den gjort i äldre tider, med visst godtycke skulle bruka sin makt att emittera sedlar, i det den emitterade dem i stor mängd, hvilket kunde ha till följd, att sedlarna starkt sjönke i värde. Men att detta skulle ske af rent lättsinne eller i en situation, som icke innebure det allra högsta nödtvång och i själfva verket innebure, att olägen-

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.

(Forts.)

heten af sedlarnas fallande i värde mer än uppvägdes af den ökade köpkraft, staten för tillfället kunde förfoga öfver för militärt ändamål, det synes mig otänkbart.

Hvad nu slutligen beträffar det enda, klart begränsade reformkraf, som beröres i motionen, nämligen frågan om behofvet af en mer praktisk anordning för utseende af styrelse för riksbanken, synes det mig, att ingen betänklighet kunde föreligga mot, att steg toges för att utreda detta behof, och för att Riksdagen måtte erhålla förslag om, huru detta behof skulle afhjälpas. En skrifvelse till Kungl. Maj:t i sådant, klart begränsadt syfte vore dock något helt annat än den af motionärerna föreslagna skrifvelsen om ändringar i riksbankens organisation och förvaltning, och en sådan skrifvelse vore också något helt annat än utskottets med samma ord formulerade och, som jag tror, något oförsiktigt motiverade hemställan. Man har i motionen och i utskottets utlåtande begärt vida mer, än nödigt och motiveradt är, och framställt sin begäran på ett, enligt min mening, alltför sväfvande och mångtydigt sätt. Jag vill således icke alls bestrida, att vissa riksbanksorganisationsfrågor kunna i en nära framtid behöfva utredas, men jag är öfvertygad om, att de af motionärerna antydda riktlinjerna för reformen icke äro af den art, att de böra tjäna en kommande utredningskommitté till rättensöre eller på annat sätt påverka dess arbete.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan och å motionen samt bifall till reservationen.

Herr Wallenberg: Den första ärade talaren har så tagit kammarens tid i anspråk, att jag skall försöka fatta mig ganska kort.

Motionärerna ha antydt och utskottet har uttryckt, att det kan uppstå vissa förhållanden, under hvilka statens och riksbankens affärer kunde på ett för innehafvare af utelöpande sedlar ofördelaktigt sätt sammanblandas.

Den första talaren har kallat detta en »anakronism» och till och med en »ganska ful anakronism». Jag vill säga, herr Steffen, att om motionärerna och utskottet uttalat detta, ha de stödt sig på historiska fakta. Herr Steffen har däremot behagat använda ett sätt för sin argumentering, som jag trodde stå långt under den plattform, på hvilken han önskade placera sig. Han har nämligen sökt misstänkliggöra motionärerna. Därvidlag kan han dock icke stödja sig på historiska fakta. Ty jag trotsar herr Steffen att kunna påvisa, att jag någonsin försökt att på det allmännas bekostnad tillskansa mig enskilda fördelar. Jag har icke heller gjort det i detta fall. Har jag väckt motionen, är det därför, att jag är lifligt öfvertygad om, att förbättringar kunna införas i riksbankens organisation. Jag trodde, att herr Steffen var nationalekonom. Han tyckes ha öfvergifvit den banan och

uteslutande ägna sig åt sociologiska, för att icke säga socialdemokratiska sträfvanden.

Herr Steffen behagade underhålla kammaren med ett föredrag angående en del af Europas centralbanker. Utskottet har icke ansett det lämpligt, och det har icke heller haft tid att göra en sådan utredning, en brist, som herr Steffen ansett sig böra komplettera med denna historik. Men då herr Steffen gifvit oss dessa upplysningar, skall jag be att få komplettera dem endast med en upplysning. Det finnes en centralbank i Europa och för öfrigt en af de förnämsta, som herr Steffen, såvidt jag hörde, icke berörde, och det är den franska. Har herr Steffen sig bekant, att när den franska nationalförsamlingen i juni 1897 beviljade den franska banken förlängd oktroj, skedde det med det villkoret, att nationalförsamlingen under år 1911 skulle ha rätt att tillösa sig banken och förvandla den till statsbank? År 1897 beslöt nationalförsamlingen att förlänga oktrojen med 396 röster mot 91, dessa 91 tillhörande det socialistiska partiet. När nationalförsamlingen i december 1911 förlängde koncessionen till år 1923, uppträdde icke någon till förmån för, att den franska banken skulle förvandlas till statsbank. Detta kan ju gärna stå i protokollet bredvid de upplysningar, herr Steffen lämnat angående centralbanker.

Jag ber att få nämna, att jag i utskottet anförde — och jag vill anföra det äfven här, så att det må komma in i protokollet — att det långt ifrån är min åsikt, att, därest Riksbanken blir organiserad så, som den bör vara nu för tiden, detta skall medföra några extra fördelar för privatbankerna. Tvärtom, det ingår i mina åsikter, som jag i utskottet uttalade, att vid en sådan omorganisation de enskilda bankinstituten böra påläggas vissa skyldigheter, gående därpå ut, att de därigenom skulle underlätta riksbankens svåra värf att förse landet med rörelsemedel. Jag tillbakavisar således helt och hållet, att motionen skulle vara väckt, för att privatbankerna här skulle på något sätt accaparera riksbanken. Privatbankerna skola komma att ha *en* stor fördel, om riksbanken blir organiserad så, som den bör vara, nämligen den fördelen, att de kunna i kritiska tider vara ännu lugnare, än de nu äro.

Ja, då jag icke vill hålla något föredrag angående Europas eller världens centralbanker och icke heller på annat sätt förlänga debatten, vill jag endast säga det, att då det af motionärerna icke är begärdt något annat, än att Riksdagen måtte tillse, att det blir en utredning, och då Riksdagen sedermera har i sitt skön att af den utredningen taga så mycket eller så litet den finner lämpligt, kan jag för min del icke finna något rimligt skäl att afslå denna motion.

Jag vill icke ingå på reservanternas motivering. Men det är förvånande, att ett sådant skäl kan framdragas af en fram-

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.
(Forts.)

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.

(Forts.)

stegsman som det, att, därför att för 15 år sedan gjorts en ändring i reglementet för riksbanken, man icke nu skulle behöfva göra någon ändring. Och det skälet tror jag icke kan godkännas af herr Steffen.

Det är vidare förvånande, huru man kan tro, att en undersökning, om vi kunna behöfva förbättra vår centralbank, skulle kunna väcka ett för oss skadligt uppseende i utlandet. Hvad tro herrarna, att det väcker för uppseende i utlandet, när chefen eller de ledande i riksbanken ställas på lottning?

Jag ber att få tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kvarnzelius: Jag hade icke tänkt yttra mig i denna fråga, ehuru jag vill medge, att, när jag läste utskottets betänkande, det kom en stor frestelse öfver mig att göra det, och detta därför att det föreföll mig vara bra svaga skäl anförda såväl af motionärerna som af utskottet för aflåtande af en skrifvelse af det innehåll, utskottet här föreslår.

Jag har endast flyktigt sett igenom riksdagshandlingarna från år 1897 och läst om de strider, som då fördes, när det gällde att i grundlagen inskrifva rätt för Kungl. Maj:t att insätta en ledamot i riksbankens styrelse, men jag fick därvid ett mycket lifligt intryck af med hvilken stor styrka representanterna för våra landtmän i synnerhet, men äfven representanterna i öfrigt inom Riksdagen sökte värna om Riksdagens rättigheter i fråga om riksbankens förvaltning. Det betecknades då af en talare såsom ett heligt arf, som Riksdagen fått af föregående representationer och som Riksdagen hade att bevara till efterkommande. När jag läst detta och sedan ser, med hvilken lättvindighet bankoutskottet i år affärdat denna fråga utan att ägna någon som helst eftertanke åt de synpunkter, som förut gjort sig gällande, så får jag bekänna, att det förefaller mig, som om här måste finnas något, som ännu icke kommit till synes. Jag väntade, att i den debatt, som här nu föres, skulle komma att närmare utvecklas de skäl, som ligga till grund för en så pass uppseendeväckande åtgärd, som här är ifrågasatt, genom aflåtande af föreliggande skrifvelse. Men äfven detta har uteblifvit. Ty motionären herr Wallenberg ingick icke alls på någon diskussion om sakfrågan, utan sysslade endast med en föregående talare, herr Steffen. Det förefaller mig dock, som om det kunde vara på sin plats, att, då det gäller en sak, som är af så pass stort intresse för landet, det anfördes verkliga vägande skäl, innan Riksdagen aflåter en skrifvelse sådan som den ifrågasatta. Jag vill särskildt fästa uppmärksamheten på, huru nonchalant Riksdagens rättigheter blifvit behandlade på sid. 8 i bankoutskottets utlåtande. Där förekommer ett uttalande, som jag ber att få återgifva, enär det synes mig innebära ett nästan fullständigt uppgifvande af Riksdagens rättighet att bestämma öfver riksbankens angelägenheter.

Det heter där i näst sista stycket af motiveringen: »Utan att inlåta sig på ett närmare bedömande af huru ofvan angifna olägenheter böra undanröjas, har utskottet likväl ansett angeläget, att en utredning i ämnet kommer till stånd i syfte att, med bibehållande af nödig kontroll från Riksdagens sida» — och jag stryker särskildt under dessa ord: »med bibehållande af nödig kontroll»; från att Riksdagen nu har *bestämmanderätten*, skulle meningen vara, om jag kan läsa rätt, att begränsa sig endast till *nödig kontroll* från Riksdagens sida — »och hittillsvarande ekonomiska fördelar för staten, undersöka, hvilka ändringar i nu gällande bestämmelser lämpligen må kunna genomföras». När man sedan ser i själfva klämman, att den utredning, som begäres, skall verkställas snarast möjligt, då måste man fråga sig: Hvad är det egentligen, som inträffat? Har icke riksbanksförvaltningen hittills skött sig på ett tillfredsställande sätt? Har Riksdagen på något som helst sätt otillbörligt ingripit i förvaltningen? Har icke Riksdagens sträfvan alltid gått ut på att förvärfva de bästa krafterna för att sköta om riksbankens angelägenheter? Har icke Riksdagen för underlåtande af denna sträfvan i år utan ett ords debatt i någonda kammaren beslutat att höja lönerna för chefen till 40,000 kronor och för de båda andra deputerade till 18,000 kronor? Är det åtgärder, som motivera en framställning från Riksdagens sida, hvilken skulle innebära ett förklarande från Riksdagens sida om sin inkompetens att sköta denna angelägenhet? Det är, såvidt jag kan förstå, icke förhållandet. Det är möjligt, att det kan finnas bättre former för en eller annan af de uppgifter, som Riksdagen har att utföra i afseende å Riksbankens förvaltning. Men det synes mig, att, om Riksdagen vill ha ändring i detta hänseende, Riksdagen bör tydligt säga ifrån, hvilka dessa ändringar skola vara och icke aflåta en skrifvelse med sådana obestämda uttryck och med så vidsträckt innebörd, som den ifrågasatta skrifvelsen kan hafva, därest den blir uttolkad på ett sådant sätt, som dess affattning kan medgifva.

Jag är naturligtvis icke fackman på det här området, men det är ju hvarje riksdagsmans skyldighet att bilda sig ett omdöme i hvarje fråga, som föreligger till Riksdagens pröfning, och jag har försökt att äfven i denna fråga bilda mig ett omdöme. Och jag vill säga, att, när jag kommit till slutet, jag funnit, att här föreligga icke tillräckliga skäl att aflåta en skrifvelse. Här har icke tillräckligt tydligt påpekats, hvad man önskar, för att jag skall kunna vara med om en skrifvelse.

Jag har under hand hört angifvas, att det skulle vara meningen att tillsätta ett bankråd, som skulle utöfva Riksdagens funktion i detta hänseende, och att i detta bankråd en tredjedel af ledamöterna skulle tillsättas af Kungl. Maj:t och två tredjedelar af Riksdagen. Hvilket oerhördt afsteg skulle detta icke vara från de grunder, som nu äro gällande, enligt hvilka af

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.
(Forts.)

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.
(Forts.)

riksbankens sju fullmäktige sex väljas af Riksdagen och endast en utses af Kungl. Maj:t! Och hvilka möjligheter skulle icke detta innebära, därest Kungl. Maj:t vid utseendet af dessa styrelseledamöter skulle i alltför hög grad låta andra intressen blifva vägledande än de, som för Riksdagen varit bestämmande! Jag tror, att dessa synpunkter förtjäna beaktande.

Nu kan man ju säga, att det ur vår — de frisinnades — synpunkt icke bör vara så farligt att begära en utredning, då det ju sitter en med oss i politiskt hänseende öfverensstämmande regering. Ja, det må så vara, men jag håller likväl före, att det är bäst att icke ge mera på hand, än hvad man är beredd att sedan infria. Dessutom kan man ju icke veta, huru länge en sådan regering bibehålles.

För öfrigt synes det mig, att i en sådan fråga som denna Riksdagen icke bör skrifva, förrän den gjort klart för sig hvad den vill. Och här vågar jag säga, att Riksdagen ännu icke gjort klart för sig hvad den vill. Motionärerna ha icke gjort det, och utskottet har ännu mindre gjort det, och utskottet har gifvit sin motivering en sådan form, att den kan uttolkas huru vidsträckt som helst.

Det förefaller mig, om det tillåtes mig att yttra ännu några ord i detta sammanhang, att det finnes ett annat område af vårt svenska banklif, där det ligger närmare till hands, att ett initiativ tages för att råda bot på verkliga missförhållanden. Det har inträffat händelser beträffande våra enskilda banker och våra aktiebanker af den beskaffenhet, att de väl kunde motivera, att Riksdagen gjorde en framställning till Kungl. Maj:t, huruvida vår bankinspektion är så organiserad, att den fyller sin uppgift. Jag tror, att det vore mera påkalladt, att Riksdagen fäste Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på vissa i detta hänseende förekommande missförhållanden i fråga om våra ekonomiska angelägenheter och vårt bankväsen.

Jag ber, herr talman, att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Steffen: Herr talman! Herr Wallenberg uttalade i sitt anförande, att jag sökt misstänkliggöra honom för att »på det allmännas bekostnad tillskansa sig enskilda fördelar». Jag tror, att herr Wallenberg antingen missförstått mina ord eller också i någon mån förväxlat sig själf med den svenska bankvärlden. Jag har talat om privatbankerna öfver hufvud, icke om herr Wallenberg och hans bank speciellt. Min beundran för herr Wallenberg såsom medborgare och det sätt, på hvilket han sköter sitt företag, är uppriktig. Men det var ett ämne, som jag icke hade anledning att beröra denna gång. Vi hafva här att göra med motsättningen mellan privatbankerna och Sveriges riksbank i dennas nuvarande organisation; och till det ämnet böra vi hålla oss.

Jag tror, att mina hithörande ord föllo ungefär så här: »Jag tror för min del, att den i motionen representerade vidtgående sträfvan att förvandla Sveriges riksbank till en privatbank ytterst är dikterad af en önskan från privatbankerna» — allesammans här i landet, det tillägger jag nu — »att blifva af med en konkurrent, samt att vi efter en sådan reform skulle bevittna en ännu starkare sammanslagningsrörelse och en ännu mera målmedveten sträfvan att reglera konkurrensen än hvad hittills varit fallet inom den svenska bankvärlden.» Denna uppfattning vidhåller jag. Jag tror, att man måste medgifva, att den hvilar på mycket real och förnuftig grund. Att den skulle på något sätt vara personligen riktad mot herr Wallenberg och ärerörig för honom, bestrider jag; och jag bestrider också, att mitt yttrande kunde rättvisligen tolkas på det viset.

Slutligen antydde herr Wallenberg såsom enligt hans uppfattning förklenande, att det låg en socialistisk anda i mitt anförande. Jag ber att få på den anklagelsen svara med en anekdot. Det berättas, att en östgöte, när man frågade honom om hans nationalitet, svarade: »östgöte, gud-ske-lof.» Jag svarar på liknande sätt, om jag tillfrågas om min socialistiska öfvertygelse.

Herr Ekman, Johan Emilson: Med anledning af hvad den ärade representanten på västernorrlandsbanken yttrade mot bankoutsrottets föreliggande förslag vill jag på det kraftigaste betona, att utskottet aldrig har afsett att i minsta mån reducera Riksdagens inflytande öfver riksbanken. I den passus, som han uppläste, förekommer ordet kontroll, men det användes icke i annan bemärkelse än såsom betecknande Riksdagens oförminskade inflytande öfver riksbanken. Men hvad jag däremot vill tillstå — och det står klart för hvar och en, som sysselsatt sig med dessa frågor — är, att de mellanhänder, som Riksdagen använder för att utöfva sitt inflytande öfver riksbanken, icke längre motsvara de kraf, som man måste ställa på dem. Dessa mellanhänder äro bankoutsrottet och de elektoror, som utse riksbanksfullmäktige. Bankoutsrottet är icke endast till för uppgiften att behandla bankfrågor, utan det har äfven andra uppgifter, exempelvis mångfaldiga pensionsfrågor, och en stor del af bankoutsrottets ledamöter saknar just den kännedom om bankfrågor, som är nödvändig för fullgörande af dess hufvuduppgift. Elektorerna åter sammanträda som bekant endast en kortare period af riksdagen, och de hafva aldrig tid att så fullgöra sitt uppdrag, som numera vid ett utveckladt bankväsen måste ske. Just vid denna riksdag hafva vi haft ett det mest eklatanta exempel på, huru svårt det är att fullgöra detta uppdrag. Det är nödvändigt att hafva icke bara en tillfällig, utan en kontinuerlig mellanhand mellan Riksdagen och riksbanken. Det är detta, som utskottet

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.
(Forts.)

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.

(Forts.)

i första rummet velat åstadkomma genom förslaget om ett bankråd, hvilket blifvit väckt från sakkunnigt håll.

Herr Kvarnzelius var icke riktigt underrättad om huru man tänkt sig sammansättningen af bankrådet. Enligt detta förslag — om vi nu skola tala om detsamma, ehuru det icke föreligger — skulle Riksdagens båda kamrar utse 12 ledamöter i bankrådet och Kungl. Maj:t utse 6. Denna sammansättning betryggar fullständigt Riksdagens öfvervikt i bankrådet. För öfrigt är det icke uteslutet, att, om detta antal 6 skulle befinnas för stort, det kan nedsättas. Det är nu fråga om en utredning, på hvad sätt det skall ordnas; det öfriga återstår att bestämma, när den utredning, Kungl. Maj:t skall göra, blifvit slutförd och förslaget föreligger.

Ifall någon af denna kammars ledamöter skulle vara rädd för förslaget om enskilda delägares upptagande i riksbanken, vill jag säga, att äfven jag delar dessa betänkligheter, och jag tror, att många andra göra det. Men om man skall åstadkomma en utredning af frågan i dess helhet, kan man icke vägra att låta äfven den delen af frågan komma på tal. Den passus, som herr Kvarnzelius uppläste, är affattad med fullkomlig reservation, för att, när förslaget återkommer, ingen skall kunna säga, att något gifvits på hand. Jag vill uttala, att jag för min del och, efter hvad jag tror, alla andra ledamöter af bankoutsrottet, hafva förbehållit oss fullkomlig frihet att handla huru vi vilja, då ett eventuellt förslag återkommer från Kungl. Maj:t.

Hvad som i första rummet behöfves är den kontinuerliga, hela året fungerande mellanhanden mellan Riksdagen och riksbanken, en myndighet, som kan sammanträda när som helst, som förbereder valet af fullmäktige och besluter i en mängd frågor.

Det har sagts, att Riksdagen i fråga om riksbankens förvaltning icke lagt sig uti saker, med hvilka den icke haft att göra. Men jag vill säga, att det går bra långt, när Riksdagen meddelar bestämmelser om bokhållarplatser i Växjö och Linköping och det till och med blir gemensam votering om dessa saker. Det är väl, om icke annat, ett missbruk af Riksdagens tid. För afgörandet af dessa frågor bör man väl kunna använda mindre korporationer.

Jag kan försäkra, att det icke finnes någon baktanke i detta förslag, utan att det är rent af nödvändigheten, som drifvit fram förslaget. Jag tror, att kammaren gör orätt, om den icke medgifver denna utredning, som icke är farlig, om den beslutas nu. Så länge man kan beräkna, att den nu sittande regeringen utreder frågan, tror jag icke, att man inlåter sig på några vidlyftigheter. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hedenlund: Jag skall icke ens försöka att bemöta herr Steffen efter det anförande, som herr Wallenberg hade mot

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.

(Forts.)

honom. Men så pass mycket vill jag i anledning af herr Steffens anförande säga, att det synes mig, att, huru intressant den relation af andra centralbanker, som han lämnade, än var, den dock på visst sätt ligger på sidan om saken. Ty i herr Wallenbergs och min motion föreslås endast en begäran om utredning; det har ingalunda varit meningen att gifva något direktiv, i hvilken riktning utredningen skall gå, och ett dylikt direktiv hade ju icke varit på sin plats i motionen. Vi hafva endast gifvit till kända vår subjektiva uppfattning angående ett visst företräde hos centralbanker af privatbankstyp, sådana som de förekomma och vunnit erkännande i de flesta andra kulturstater. Att herr Steffen från sin politiska synpunkt gifvetvis måste lämna företräde åt rena statsbanker finner jag naturligt, då detta är öfverensstämmande med socialismens allmänna principer.

Herr Kvarnzelius gjorde gällande, att vi icke i motionen framfört någon motivering till stöd för den föreslagna utredningen, och att icke heller något direktiv lämnats. På den sista anmärkningen har jag redan svarat, att det skulle hafva varit förmätet af oss att gifva sådana direktiv. Hvad den andra anmärkningen åter beträffar, anser jag, att motiv blifvit anförda. Jag tror också, att jag kan hänvisa till uttalanden från ledande riksbankshåll, från samtliga män af facket, från industri- och af-färsmän samt från de flesta ledande konservativa och liberala tidningar — uttalanden i den riktningen, att denna utredning bör komma till stånd, för att icke säga att den rent af är nödvändig. Jag ber att få fråga: är det under sådana förhållanden förmätet att begära en sådan utredning i en tid, då tjuotals utredningar sättas i gång ofta om rena bagateller? Att det skulle vara bra som det är, har jag icke hört någon här i kammaren eller i pres-sen yttra.

Någon har uttalat, att riksbanken har 250-åriga anor och att riksbankens ledning under de senaste åren varit tillfredsstäl-lande. Att riksbanken har 250-åriga anor, är *en* sak, och att traditionen i viss mån bör följas, en annan, men jag ber att få påpeka, att under dessa 250 år riksbanken långtifrån alltid på ett tillfredsställande sätt fungerat, och att tiden under dessa 250 år icke stått stilla. Det ekonomiska lifvet ställer nu helt andra och större kraf på en centralbank än för 250 år sedan. Hvad den nuvarande ledningen angår, är jag den förste att erkänna, att den varit mönstergill, och jag vill äfven medgifva, att det är tack vare denna ledning, sekunderad af lyckliga andra omstän-digheter, som 1907—1908 årens kris passerade så oförmärkt som den gjorde, men det är icke någon garanti för att misstag af en kommande ledning icke blifva begångna. Och ifall ledningen klickar eller vacklar, så tilltror jag hvarken Riksdagens banko-utskott eller Riksdagen själf om att kunna råda bot. Min vene-ration för bankoutskottet och för Riksdagen må vara hur stor

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.
(Forts.)

som helst, så stor är den icke, att jag i likhet med herr Kvarnzellius kan anse, att vare sig bankoutskottet, som sitter 4 månader, eller Riksdagen, som under 8 månader icke fungerar, är lämplig principal för Sveriges riksbank, och i denna omständighet ser jag ett tillräckligt skäl att begära denna utredning.

Min egen och jag tror min medmotionärs enda önskan med denna motion har varit att få vår centralbank så organiserad, att den erbjuder de största möjliga garantier för vårt lands hela ekonomiska lif och dess utveckling, och någon biafsikt har icke funnits för oss. Min medmotionär sade mig, när vi undertecknade motionen: »Jag vet icke, om Riksdagen kommer att gifva oss rätt, men det har jag klart för mig, att om icke den ger oss rätt, kommer framtiden att göra det.» Jag hoppas, att detta senare alternativ icke skall behöfva komma i fråga, och att herr Wallenberg icke måtte få rätt i sin spådom.

Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan, hvilken begär utredning utan att gifva några som helst direktiv, och jag vågar räkna på att kammaren går den till mötes.

Herr Bäckström: Herr Wallenberg slutade sitt anförande med att det icke funnes några rimliga skäl, hvarför Riksdagen icke borde begära denna utredning. Jag finner ett sådant skäl, och det är att utskottets utredningsförslag är baserat på den motion, som väckts af herrar Wallenberg och Hedenlund, och hvilken motion, såsom den siste talaren framhöll, är starkt subjektivt färgad af deras personliga åsikter om, huru riksbanksfrågan borde lösas. Utskottet har icke i sitt utlåtande tagit afstånd från dessa subjektiva åsikter, och detta är för mig ett fullt bärande skäl att yrka afslag. Tyngdpunkten i herrar Wallenbergs och Hedenlunds argumentering är nämligen att införa enskilda delägare i riksbanken, och detta är enligt min mening oantagligt. Jag föreställer mig, att också Andra kammarens landtmän med sin starka känsla för traditionen skola besvara utskottets framställning med ett afslag, därför att utskottet icke tagit afstånd från detta förslag.

Man har frågat, hvarför vi äro så rädda för dessa enskilda delägare. Hvilka komma de att blifva? Min öfvertygelse är, att hvilka än tecknat från början, skola aktierna dock så småningom hamna i privatbankernas portföljer. Jag föreställer mig nämligen, att dessa enskilda delägare åtminstone få *något* att säga öfver riksbankens ledning, och detta är nog så värdefullt för de privata bankerna, att de säkerligen komma att söka skaffa sig dessa aktier.

Det har sagts mot herr Steffen, att här föreligger ett försök från socialistiskt håll att förändra riksbanken. Det är alldeles tvärtom. Här stå vi socialister och kämpa för det bestående, kämpa för 250-åriga traditioner. Det, som verkar för en för-

ändring, är den storkapitalistiska reaktionen. Jag ber att få erinra om, huru förhållandena äro i andra länder, t. ex. i Amerika, och om hvilken makt storkapitalet där har på detta område. Vi utgöra visserligen blott ett litet folk och hafva icke de kapitalresurser, som därute finnas, men vi böra akta oss för att taga efter Amerika och icke bereda kapitalet större makt, än det har.

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.
(Forts)

På denna grund anser jag, att jag måste motsätta mig utskottets förslag. För min del måste jag säga, att jag *beklagar* detta. Vid remissen af motionen tillät jag mig påpeka, att jag hyste stora sympatier för tanken att göra något för en förändrad organisation af riksbanken, och jag skulle gärna vara med om en utredning, hvars tyngdpunkt vore det s. k. Langenskiöldska förslaget. Men när utskottet icke tagit afstånd från tanken på enskilda delägare, utan medger, att denna också skall medtagas i utredningen, och då vi följaktligen kunna få ett förslag, som, efter hvad jag hoppas, kan betraktas såsom dödfödt, ber jag att få yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Swartz: Här hafva med kraft framhållits de gamla traditioner, som ligga till grund för Riksdagens befattning med riksbanken. Det har erinrats om, att riksbanken har 250-åriga anor. Jag ber få säga — och jag tror, att åtskilliga af herrarna, som känna mig personligen, kunna intyga, att jag talar uppriktigt ur hjärtat — att jag hyser mycket stor aktning för traditionen och en ofantligt stor aktning för de förpliktelse, som traditionen ålägger såväl individen som samhället. Men just därför att jag har denna aktning, måste jag säga, att man får lof att låta traditionen taga ut sin rätt på det sätt, som under hvarje tid är med förhållandena öfverensstämmande. Har man ett dyrbart arf från gångna tider, ligger vikt på att förvalta arvet rätt, icke att bibehålla de gamla förvaltningsformerna. Ty genom att behålla de gamla förvaltningsformerna kan man mången gång ödelägga arvet. Så synes mig förhållandet vara i detta fall.

Från olika håll har framhållits, huru riksbanken har under tidernas lopp och särskildt under den sista tiden helt och hållet ändrat karaktär. Från att vara en verklig Riksdagens enskilda bank, anlagd egentligen på att förtjäna penningar åt staten, har riksbanken blifvit en helt annan institution efter det beslut, hvarigenom riksbanken är den enda sedelutgifvande banken i landet. Riksbanken har fått stor vikt och betydelse för landets hela näringslif, har blifvit det centrala stödet för hela näringslifvet. Under sådana förhållanden vill det synas mig, som det låge nära till hands, att de gamla former, under hvilka riksbanken utöfvat sin verksamhet, då denna var af annan och mera inskränkt art, icke längre kunde hålla streck inför de stora fordringar, som nu på densamma ställas. Detta är en enstämmig uppfattning från allt hvad sakkunskap heter på detta område. Och sakkunniga

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.

(Forts.)

därvidlag måste man ju anse dem vara, som stå i närmaste kontakt med just det näringslif, för hvars trefnad inom landet riksbanken är af stor vikt och betydelse. Då nu från detta håll hafva uttalats farhågor, djupgående farhågor för att det icke är bra ställt som det nu är, så vill det synas mig, som om den, som har sin hand att vårda detta dyrbara arf, äfven om han själf icke har eller kunnat komma till samma öfvertygelse som dessa anmärkare, i alla fall bör låta sig angeläget vara, att en grundlig utredning angående dessa förhållanden må äga rum. Någonting annat är ju icke fråga om än en utredning af hithörande förhållanden. Jag får säga, att när tungt vägande anmärkningar hafva gjorts, borde man icke känna sitt samvete riktigt lugnt med mindre man låter denna utredning äga rum.

Det förefaller mig, som om, för den händelse man icke vill låta en sådan utredning ske, man skulle vara rädd för att utredningen skall verka så öfvertygande, att man måste vara med om det resultat, som af utredningen framkommer.

Men, mina herrar, hvad är det, som sättes i motsats mot hvart annat? Landets näringslif och riksbankens betydelse för detta näringslifs lyckliga utveckling läggas i ena vågskålen, och i den andra lägger man bibehållandet af Riksdagens alldeles oinskränkta makt öfver riksbanken. Äfven om den första vågskålen tynges ned, vill man icke se det. Man vill i alla händelser icke låta den andra vågskålen gå upp i luften. Jag tror, att detta icke är rätta sättet att vårda det dyrbara arvet.

Om en utredning gifver vid handen, att en ändring i organisationen och förvaltningen af den ena eller andra arten är nödvändig, så blir fråga om, huru de olägenheter, utredningen påvisat, lämpligen skola undanröjas. Jag vill säga, att skulle det visa sig vara lämpligt för att nå det syfte med afseende på riksbankens organisation, hvartill man vill komma, att upptaga enskilda delägare i riksbanken, kan jag icke förstå, att den omständigheten skall verka därhän, att man omöjligen kan tillåta en utredning om den saken. Man vill ingalunda härigenom på något sätt och vis tillgodose enskilda intressen på det allmännas bekostnad, visst icke. Det är endast att taga de enskilda intressena i riksbankens, i statens tjänst. Det är för att banken bättre skall kunna fullgöra sina uppgifter ur det *allmännas* synpunkt, som man kan tänka sig, att enskilda delägare skola komma in i banken. Vore något som helst annat syfte därmed förenadt, skulle det icke förvåna mig, om opposition däremot reses, och den oppositionen har i alla fall mycket godt tillfälle att göra sig gällande, när förslaget slutligen framkommer.

Att enskilda delägare mycket väl kunna förenas med en ur det helas synpunkt skött riksbanksförvaltning, detta vill det synas mig, som den förste ärade talaren härvidlag till fullo har ådagalagt genom de erinringar han har gjort angående den tyska ban-

kens organisation, hvilken ju är bestående af enskilda delägare, ehuru väl förvaltningen sker genom af statsmakterna utsedda representanter. Jag förstår för min del icke alls, hvarför icke en likartad kombination skulle kunna tänkas för vår svenska riksbank. Och det skulle ingalunda vara meningen, såsom den förste ärade talaren sade, att de enskilda skulle drifva upp sitt vinstbegär för att på det sättet gagna med riksbankens hjälp. Jag har för min del föreställt mig, att om enskilda delägare ur synpunkten af det allmännas intresse skola i riksbanken insläppas, så skola de hvarken hafva så mycket att göra med själfva bestämmandet af formerna och förvaltningen, utan det skall ställas på ungefär samma sätt som i Tyskland; ej heller skola de hafva annat än en viss begränsad vinst af det kapital, de insatt i riksbanken. Min uppfattning är, att de enskilda absolut icke skola tagas i tjänst annat än för att säkerställa riksbanken, särskildt under kritiska tider, så att den kan fullgöra, hvad den har till åliggande.

Det är den ena sidan af saken. Den andra sidan gäller själfva formen, om jag så må säga, för utöfvandet af Riksdagens inflytande på riksbanken. Såsom ju redan har framhållits, utöfvas den af bankoutskottet, elektorerna, på sätt och vis äfven Riksdagen samt statsrevisorerna. Hvad som därvid är alldeles nödvändigt, en sak, som jag i år personligen har fått till full evidens klarlagd för mig, både såsom medlem af bankoutskottet och såsom en af elektorerna för utseende af bankofullmäktige, det är, att Riksdagens inflytande på riksbankens förvaltning måste utöfvas på något annat sätt än nu sker genom bankoutskottet och elektorerna. Det är absolut nödvändigt, att det blir en institution, som kan vara i arbete, i verksamhet under hela året. Det är så ömtåliga saker och så svåra saker, som särskildt elektorerna hafva att fullgöra, att det väl behöfves, att man får en institution, som, därigenom att den är vald på en längre tid, både känner större ansvar och har större anledning till att noga sätta sig in i de viktiga funktioner, som äro densamma ålagda. Det är alldeles nödvändigt, att för framtiden den makten uppdrages åt en sådan institution; och lika viktigt synes mig vara, att de funktioner, som af bankoutskottet skola fullgöras under brådskande riksdagstider och vid sidan af andra forcerade göromål, få fullgöras af en bättre kvalificerad församling, som bankrådet kan vara.

Nu har anmärkts, att det skulle vara så synnerligen farligt att låta Kungl. Maj:t på något sätt få större inflytande på det där bankrådets sammansättning. Man har talat om, att Kungl. Maj:t skulle få tillfälle att sätta till någon del af bankrådet. Ja, mina herrar, det tror jag för min del också är absolut nödvändigt, just för att man skulle få visshet om och säkerhet för, att man har fullt kompetenta och af politiska hänsyn fullkomligt

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.
(Forts.)

Om förändringar i Riksbankens organisation m m,
(Forts.)

frigjorda medlemmar af detta bankråd. Det är alldeles tydligt och klart, det ligger i sakens natur, att de medlemmar, som fortfarande skulle från den ena och den andra kammaren utses, helt naturligt komma att utses bland de olika kamrarnas medlemmar; och det är icke sagdt, att det i den kretsen finns tillräckligt djupgående finansiell sakkunskap företrädd, för att bankrådet skulle kunna vara fullt tillgodosedt i det afseendet. Det är af en synnerligen stor vikt och betydelse, att man skaffar sig säkerhet för att sådana medlemmar under alla förhållanden kunna komma att finnas i bankrådet; och det finns, såvidt jag förstår, icke någon annan möjlighet än att låta Kungl. Maj:t sköta den saken. Just ändringen af arfvets beskaffenhet från att hafva varit så att säga en privatsak för Riksdagen till att vara en allmän landets angelägenhet synes mig fullväl också ur den allmänna synpunkten motivera, att Kungl. Maj:t därvidlag får större inflytande, än han har nu. För min del får jag säga, att jag hyser den fullkomligt fasta öfvertygelsen, att hvilken Kungl. Maj:t det än må vara, så skall Kungl. Maj:t därvidlag låta icke politiska synpunkter — såsom en föregående talare här nyss antydde, då han framhöll, att han möjligen skulle kunna tänka sig att vara med om saken under den *nuvarande* regeringens tid — så skall Kungl. Maj:t därvidlag, upprepar jag, låta icke politiska synpunkter, utan utslutande näringspolitiska och för landet gagneliga synpunkter med hänsyn till riksbankens lämpliga skötsel vara det grundläggande för Kungl. Maj:ts val i det afseendet.

Jag tror, att just i den omständigheten, att ännu på så många håll det föreligger en böjelse att öfver denna sak anlägga de mera politiska synpunkterna, maktsynpunkterna, från Riksdagens sida, snarare än att anlägga den synpunkt, som på grund af de ändrade förhållandena efter min mening numera är den enda riktiga att därpå anlägga — jag tror, att just däri ligger en mycket stor fara för framtiden.

Till sist kan jag för min del icke undertrycka den anmärkningen, att just den uppmärksamhet, som på senare tider från socialdemokratiskt håll både i motioner och uttalanden ägnats riksbankens angelägenheter, är af beskaffenhet att understryka behovet af en undersökning, huruvida riksbankens förvaltning icke bör ordnas på annat sätt.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förevarande hemställan.

Herr Kvarnzelius: Jag hade verkligen icke väntat, att den siste ärade talaren skulle såsom ytterligare argument behöfva tillgripa det medlet att försöka skrämja kammaren med socialdemokraterna. Det förefaller mig ändå, som om något dylikt kunde anses tillhöra den sortens argument, hvilka icke böra vara bärande i denna kammare.

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.
(Forts.)

Vidare förefaller det mig, som om den ärade talaren öfverdref betydligt, när han förutsatte såsom omöjligt, att Riksdagens båda kamrar, sådana de nu äro sammansatta, skulle kunna frigöra sig från alla politiska bisynpunkter, när det gällde att utse funktionärer för riksbankens förvaltning. Jag tilltror verkligen majoritetspartiet bland denna kammars representanter så pass vid synpunkt på denna fråga, att de icke lägga partipolitisk måttstock på densamma, när det t. ex. gäller att utse fullmäktige i riksbanken.

Den ärade talaren framhöll vidare, att det var alldeles otillräcklig tid för bankoutskottet och för Riksdagen under dessa fyra månader för att bereda riksbanken det stöd och lämna riksbanken de råd, den skulle vara i behof af. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att därest den funktion, som utöfvas af bankoutskottet och Riksdagen, skulle öfvertagas af bankrådet, och under förutsättning, att bankrådet skulle i större utsträckning, än nu är möjligt för bankoutskottet och Riksdagen, få konferera med riksbanken, så blir det en mycket dyrbar historia. Jag förutsätter såsom sannolikt, att t. ex. herr Hedenlund icke har tillfälle att konferera med sina bolagsstämmor lika många timmar per år, som riksbanken har tillfälle att konferera med bankoutskottet och Riksdagen i månaden. Under sådana förhållanden förefaller det mig, som om det ligger en betydlig öfverdrift i detta tal om att man behöfver ställa vid riksbankens sida säkrare stöd genom ett af Riksdagen särskildt valdt bankråd i stället för bankoutskottet och Riksdagen själf. Tvärtom synes det mig, som om det under dessa fyra månader skulle vara alldeles tillräcklig tid för riksbanken att få den nödiga kontakten med Riksdagen, och sedan kunna väl fullmäktige under återstående delen af året sköta angelägenheterna.

Det har sagts, att fara föreligger, därest en kristid kunde på nytt inträda, att riksbanken icke skulle fylla sin uppgift. Den föregående erfarenheten har åtminstone icke gifvit stöd åt en sådan misstanke. Det vitsordades också af herr Hedenlund, att riksbanken mycket väl skötte sina funktioner under krisåret 1907—1908, hvad man möjligen skulle behöfva företaga ytterligare i skyddshänseende vore väl snarast att tillse, att bankinspektionen utöfvar sin verksamhet på sådant sätt, att den håller något strängare tillsyn öfver de enskilda aktiebankerna med afseende å deras sätt att stödja näringslivet, men där det i många fall visar sig, att denna deras verksamhet går långt utanför näringslivets verkliga intressen.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr Steffen: Herr talman! Det synes mig, att herr Swartz fann en lycklig formulering af sitt eget och motionärernas sträfvanden, då han sade, att dessa gingo ut på »att taga de en-

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.

(Forts.)

skilda intressena i riksbankens tjänst.» Det tror jag mycket väl vara afsikten; men hvad garanterar, att icke, om herr Swartz och hans meningsfränder få sin vilja fram, de »enskilda intressena» arbeta sig in såsom delägare i riksbanken och helt enkelt taga riksbanken i de enskilda intressenas tjänst». Det är emot denna mycket nära liggande fara, jag sökt vända mig.

Hvad beträffar de utländska centralbankerna, som operera med privatkapital, i motsats mot den svenska, som har statskapital, vill jag framhålla, särskildt hvad den tyska angår, att där är statstjänsten organiserad på ett vida stramare sätt än i vårt land. När i Tyskland staten har ett verk under sig, såsom staten där har riksbanken, betyder det en statlig kontroll och en myndighet, som knappt har full motsvarighet i vårt land. Hvad beträffar de öfriga länderna med centralbanker med privatkapital, få vi dock iakttaga, att t. ex. Tyskland, England och Frankrike äro länder med stora befolkningsförhållanden och stora ekonomiska förhållanden öfver hufvud taget. Det är något helt annat än Sverige med dess små förhållanden i alla afseenden. Hvad som går bra uti stora, behöfver icke nödvändigt gå bra uti små samhällsförhållanden. Det är klart, att rent personliga och enskilda intressen icke kunna göra sig skadligt gällande i ett land med mycket stora befolkningsförhållanden på samma sätt som i ett så litet land som vårt. Det kan mycket väl hända, och jag tror, att erfarenheten i Sverige har visat, att det är synnerligen lyckligt, att vi hafva en centralbank med statskapital. Några bindande, af erfarenheten bestyrkta skäl att frångå detta system kan jag absolut icke finna.

Däremot vill jag erinra om, att jag i mitt anförande uttryckte ett kraftigt instämmande i alla önskemål, som gå ut på *ingenting annat* än förbättring uti organisationen af riksbankens styrelse.

Herr Forss: Den förda diskussionen synes gifva reserванterna rätt, när de, efter att hafva redogjort för att inga befogade anmärkningar förekommit mot riksbankens förvaltning, säga: »Under sådana förhållanden lär det ock möta synnerligen stora svårigheter att angifva de riktlinjer, efter hvilka en eventuell utredning borde komma till stånd, något som uppenbarligen är en nödig förutsättning för verkställandet af en dylik utredning.»

Här har icke förelegat något angående en förändring, som rör sig om att riksbanken skulle träda i närmare förbindelse med affärlifvet, utan det har endast rört sig om att träda i närmare förbindelse med våra enskilda banker och genom dem med affärlifvet. Dessa motioner röra sig icke om att göra någonting annat än en förändring i riksbankens organisation och förvaltning, som ansetts vara bristfällig. Denna omständighet

synes och hafva förestafvat motionärerna, då de i sin kläm yrka, »att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhölla, det täcktes Kungl. Maj:t låta med största möjliga skyndsamt utreda, huruvida förändringar i fråga om riksbankens organisation och förvaltning äro af behofvet påkallade, samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill denna utredning kan gifva anledning.»

Däri ligger någonting så försiktigt, att man rent af öfverlämnar till Kungl. Maj:t att bedöma, huruvida några anledningar förekommit. Men går man litet vidare beträffande motiveringen, så heter det här angående 1881 års bankkommitté:

»Man skulle gifva Riksbanken ökad styrka genom att medelst enskilda delägares inrymmande bilda ett slags bolag, som, i likhet med andra bolag, skulle äga och förvalta sin egendom på det kontraktensliga aftalets grund, och riksbankens privaträttsliga ställning skulle, genom att dess verksamhet byggdes på de för ett dylikt bolag från tid till annan gifna oktrojer, blifva starkare framhållen och bevarad än som kunde ske därigenom, att grunderna för dess rörelse och förvaltning bestämdes i allmän civillag. Kommittén föreslog, att en tredjedel af riksbankens grundfond skulle tillskjutas af enskilda delägare, hvilka jämväl skulle genom delegerade i den högsta myndigheten öfver banken, bankstämman, deltaga i valet af fullmäktige och i utfärdande af reglemente för banken.»

Detta innehåller alltså motionen, och man måste tänka på, att det är och blir ett direktiv för Kungl. Maj:t att handla efter, om Riksdagen bifaller utskottets utlåtande, sådant det föreligger.

Nu har det visserligen sagts af ledamöter i utskottet, att man icke afser att gifva Kungl. Maj:t ett sådant direktiv, men då det likväl står där, har jag icke kunnat uraktlåta att påpeka detta förhållande och ber, herr talman, att få biträda dem, som yrkat afslag.

Herr Wickman: I det utlåtande, som här behandlas, finna vi icke något bestämdt uttalande om hvad utskottet vill, men som närmare har utvecklats af herr Swartz. Som vi hörde, underströk han på det kraftigaste motionen; han visade med all önskvärd tydlighet, att under förutsättning, att Riksdagen går med på en sådan utredning, har därmed motionens mening om att inrymma enskilda delägare i riksbanken understrukits af Riksdagen. Nu måste vi ju säga oss, åtminstone jag för mitt vidkommande, att ett uttalande från Riksdagens sida i detta fall skulle enligt min uppfattning vara ett misstroende votum mot den bankledning, som hittills har varit lycklig nog. En af motionärerna har dock i sitt anförande framhållit, att man icke åsyftat något dylikt mot den nuvarande bankledningen, och jag förmodar, att han däruti inbegrep äfven de föregående. Det har icke, såsom jag tror herr

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.
(Forts.)

Om förändringar i Riksbankens organisation m. m.
(Forts.)

Kvarnzelius erinrade om, framstälts några anmärkningar från Riksdagens sida rörande förvaltningen af riksbanken. Att nu på nytt tillsätta en utredningskommitté, som här är ifrågasatt, tror jag näppeligen är af behovet påkalladt, ty om jag gärna kan medge, att vissa förhållanden kunna gifva stöd för den meningen, att fullmäktige i vissa gifna situationer vid vissa kristillfällen kunde vara i behof af ett råd, är det möjligt att komma till ett sådant resultat ändå, utan att en utredningskommitté tillsättes på sätt motionärerna här hafva föreslagit.

Jag skulle icke haft så mycket att erinra emot, om exempelvis motionärerna hade kommit med en direkt motion med begäran och förslag om tillsättande af ett bankråd, och att Riksdagen och utskottet fått den frågan sig speciellt förelagd och motionärerna icke upptagit de privata intressenas insläppande i riksbanken. I detta afseende vill jag understryka hvad herr Kvarnzelius i sina båda anföranden här framhållit. Därtill vill jag understryka, hvad han framhöll rörande privatbankernas tillvägagångssätt. Där tror jag Riksdagen har en ännu större skyldighet att ingripa än mot Sveriges centralbank.

Det är ur dessa synpunkter jag ber att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Bäckström: Jag har uppkallats af herr Swartz' slutord, då han sökte fiska röster för utskottets förslag genom att påpeka det intresse socialdemokraterna visat riksbanken på senaste tiden genom anföranden och motioner. Jag måste säga, att det förvånar mig att från sådant håll få höra ett sådant billighetsargument. Hvad är det vi fört fram, herr Steffen och jag, i denna fråga? Vi hafva sökt häfda nödvändigheten af att det allmännas intresse i detta fall skall sättas före storfinansens intresse och de privata bankernas öfver hufvud taget. Hvad är det jag i den motion, herr Swartz häntydde på, sökt föra fram, om icke att riksbanken bör sättas i tillfälle att i allmänhetens intresse utöfva en sund konkurrens med privatbankerna?

Vi hafva således i detta fall, liksom vi för öfrigt principiellt alltid göra, sökt häfda, att det allmännas intresse måste gå före de enskildas.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande utlåtande yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som inefattades i den vid utlåtandet afgifna reservationen.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 35, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet afgifna reservationen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 83;

Nej — 49.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 på aftonen.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 8 och 10 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 51, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition nr 22 med förslag till lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen m. m. och nr 57 med förslag till lag om ändrad lydelse af 154 och 156 §§ samma lag, dels ock justitieombudsmannens framställning till Riksdagen om ändrade bestämmelser i fråga om sättet för kungörande af utmätt lös egendoms försäljning.

Genom en den 19 januari 1912 dagtecknad proposition, nr 22, hvilken blifvit af båda kamrarna till lagutskottet hänvisad, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga framlagda förslag till

- 1:o) Lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen;
- 2:o) Lag om ändring i vissa delar af förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom;
- 3:o) Lag om hvad iakttagas skall i afseende å införande af lagen om ändring i vissa delar af förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom;
- 4:o) Lag om ändrad lydelse af 7—14, 16, 18 och 22 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomträtt;

5:o) Lag om ändring af vissa bestämmelser i konkurslagen;

6:o) Lag om ändrad lydelse af 2 § i förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo;

7:o) Lag om ändrad lydelse af 4 kap. 9 § i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom;

8:o) Lag om ändrad lydelse af 17 kap. 6, 9 och 16 §§ handelsbalken;

9:o) Lag om ändrad lydelse af 17—22 §§ i förordningen den 15 oktober 1880, innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af järnväg, så ock i fråga om förvaltning af järnväg under konkurs;

10:o) Lag om ändrad lydelse af 24 och 26 §§ i förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof;

11:o) Lag om ändrad lydelse af 71 § i lagen den 20 juni 1879 om dikning och annan afledning af vatten;

12:o) Lag om ändrad lydelse af 31 § i grufvestadgan den 16 maj 1884;

13:o) Lag om ändrad lydelse af 6 § i lagen den 14 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom; samt

14:o) Lag om ändrad lydelse af 1 § andra stycket och 2 § andra stycket i lagen den 18 oktober 1907 angående ryttare-, soldat- och båtsmanstorps befriande i vissa fall från ansvar för inteckningar i stamhemmanet.

Samtliga dessa lagförslag voro afsedda att träda i kraft den 1 januari 1914.

Vidare hade Kungl. Maj:t i en den 23 februari 1912 dagtecknad, likaledes till lagutskottet hänvisad proposition, nr 57, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga under punkt B) i utskottets hemställda intagna förslag till lag om ändrad lydelse af 154 och 156 §§ utsökningslagen. Denna proposition innehöll icke någon bestämmelse angående den tidpunkt, från hvilken de nya bestämmelserna skulle lända till efterrättelse, och de skulle alltså komma att träda i kraft fyra veckor efter deras utfärdande.

I sammanhang med dessa propositioner hade utskottet till behandling förehaft justitieombudsmannens framställning om ändrade bestämmelser i fråga om sättet för kungörande af utmätt lös egendoms försäljning, innefattande förslag till lag om ändrad lydelse af 88 § utsökningslagen, hvilket fanns intaget i punkt C) af utskottets hemställda.

Utskottet hade i detta utlåtande på åberopade grunder hemställt,

A) att Riksdagen, med tillkännagifvande, att de i Kungl. Maj:ts proposition nr 22 innefattade lagförslag icke kunnat i oförändradt skick af Riksdagen antagas, måtte, i anledning af sagda proposition och propositionen nr 57 samt justitieombudsmannens framställning om ändrade bestämmelser i fråga om sättet för kungörande af utmätt lös egendoms försäljning, för sin del antaga af utskottet framlagda förslag till lagar i samtliga dessa ämnen;

B) att Riksdagen måtte, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition nr 57, godkänna framlagdt förslag till lag om ändrad lydelse af 154 och 156 §§ utsökningslagen; samt

C) att Riksdagen måtte, i anledning af justitieombudsmannens framställning om ändrade bestämmelser i fråga om sättet för kungörande af utmätt lös egendoms försäljning, för sin del antaga framlagdt förslag till lag om ändrad lydelse af 88 § utsökningslagen.

Reservation hade afgifvits af grefve *Spens*, som beträffande utskottets hemställan under A) ansett, att utskottet bort hemställa, att den kungl. propositionen nr 22 i sin helhet måtte af Riksdagen afslås.

Vid utlåtandets föredragning begärdes ordet af

Herr *Alexander*son, som yttrade: I afseende å ordningen för föredragningen af förevarande utlåtande, tillåter jag mig hemställa, att detsamma måtte företagas till afgörande punktvis samt hvar och ett af de i afdelningen A) punkterna 1 och 3 framlagda lagförslagen för sig, då så erfordras, paragrafvis, med ingress och rubrik sist,

att, sedan alla i afdelningen A) behandlade lagförslag blifvit genomgångna, utskottets yttrande i denna afdelning af utlåtandet föredrages,

att vid behandlingen af utskottets förslag i afdelningen A) punkt 1 början göres med 3 §, hvarvid öfverläggningen må omfatta utlåtandet i dess helhet,

att lagförslagets text ej må behöfva uppläsas i vidsträcktare mån, än sådant af någon kammarens ledamot begäres,

att för den händelse ett eller flera af lagförslagen komma att i någon del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de delar, som blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föränledas, samt

att utskottet bemyndigas vidtaga de ändringar i numreringen af paragrafer och moment, som kunna föränledas af kamrarnas beslut.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Afdelningen A).

Punkten 1.

Lagförslag om ändring i vissa delar af utesökningslagen. Utskottets förslag till lag om ändring i vissa delar af utesökningslagen.

3 §.

Den nu föredragna paragrafen hade följande lydelse:

Kronofogde äger att för bestämdt fall till utmättningsman i sitt ställe sätta länsman eller annan man, som af Konungens befallningshafvande antagen är; svare dock vid utmätning kronofogden själf för redovisningen och för skada, som af utmättningsmannens fel eller försummelse kan komma. Ej må kronofogde åt annan uppdraga försäljning af fast egendom eller af fartyg, som i 94 § sägs, ej heller fördelning af köpeskillning för fast egendom eller för lös egendom i fall, då enligt 140 eller 141 § sammanträde för fördelningen erfordras.

I Stockholm, så ock i annan stad, där utmättningsmannabefattningen anses icke kunna af en stadsfogde ensam fullgöras, må, om Konungen finner godt sådant medgifva, stadsfogde likaledes äga att, under enahanda ansvarighet och med det förbehåll i afseende å försäljning af fartyg samt fördelning af köpeskillning för lös egendom, som för kronofogde här ofvan stadgas, samt under de villkor i öfrigt Konungen må föreskrifva, för bestämdt fall i sitt ställe till utmättningsman sätta annan man, som af öfverexekutor antagen är.

Herr Hallberg: Herr talman, mina herrar! Jämsides med en liten betraktelse öfver förevarande betänkande skall jag med talmannens goda minne tillåta mig meddela en kort öfversikt — så kort som ämnets omfattning medgifver — öfver dessa lagförslags innebörd, för den händelse någon af kammarens ledamöter skulle finnas, som icke varit i tillfälle att tränga riktigt till boten med frågan — en förutsättning, som jag vågar ställa upp som teoretiskt möjlig.

Det är ju sedan länge erkänt, att gällande lagstiftning angående exekutiv försäljning af fast egendom icke är fullt tillfredsställande. Framställningar och förslag till åstadkommande af ett bättre tillstånd hafva sedan länge förelegat, utan att hafva ledt till något resultat. Det är också förklarligt, att svårigheter härutinnan inträdt, beroende på den mångfald af rättsanspråk, som i regel äro fästa vid en fast egendom och som vid densamma tvångsförsäljning måste tillgodoses.

Ett exekutivt förfarande har visserligen till uppgift att bereda likvid för en viss fordran, och då det gäller utmätt lös egendom, framträder detta syfte i regel såsom det enda.

Annorlunda är åter förhållandet vid exekutiv försäljning af fast egendom, där så många rättsintressen skola tillvaratagas, så många t. o. m., att den utmätningssökandes fordringsanspråk ofta träder tillbaka såsom det sekundära. Enligt gällande rätt innebär en fastighets försäljning densamma frigörande från densamma vidlådande panträtter och förvandling i penningar, hvilka därefter uppdelas mellan utmätningssökanden och öfriga rättsägare, alltefter enhvars företräde sinsemellan enligt lag. Därvid kan det emellertid mycket väl hända, och händer äfven, att köpeskillingen icke lämnar någon tillgång till gäldande af utmätningssökandens fordran, något som dock försäljningen i första rummet afsåg att bereda. Försäljningen har sålunda ur denna synpunkt förfelat sitt ändamål, men den kan likväl medföra, icke allenast att rättigheter, som hafva företräde framför den utsökta fordringen, tillspillogifvas, emedan köpeskillingen icke uppgår till erforderligt belopp. Detta gäller t. ex. nyttjanderätter, undantagsförmåner, m. m. Men det kan också hända, att bestående, med inteckningsrätt gällande låneafstal upphöra att gälla. Fastigheten vidlådande inteckningar äro nämligen i och med försäljningen förfallna till betalning och skola med köpeskillingen likvideras, så långt denna räcker till, därest icke mellan köparen och inteckningshafvaren öfverenskommes, att inteckningen skall i egendomen kvarstå.

Att en dylik anordning af ifrågavarande exekutiva förfarande icke är tillfredsställande, hvarken ur praktisk eller ur rationell synpunkt, är uppenbart. Den, som har panträtt i fast egendom med förmånsrätt efter annan, kan enligt naturlig rättsuppfattning icke äga annan befogethet än att af det öfverskott, som uppstår, sedan anspråk med bättre rätt blifvit tillgodosedda, undfå betalning för sin fordran, och han bör jämväl äga att få fastigheten utbjuden till försäljning för att få utrönt, huruvida dylikt öfverskott finns. Men visar det sig, att så icke är förhållandet och att utmätningssökanden alltså ej kan få betalning för sin fordran, bör den exekutiva försäljningen afstanna. Att, såsom nu är lag, låta försäljningen fortgå, utan att ändamålet med själfva försäljningen vinnes, men rättigheter med företräde framför utmätningssökandens uppoffras, kan icke betraktas annorlunda än som rättsvidrigt. Den svenska rättens ståndpunkt härutinnan är så mycket egendomligare, som den är rakt motsatt den, som gäller om lös egendom. Den, som innehar lös egendom under panträtt i handom, är skyddad vid densamma utmätning för annans fordran. Mot panthafvarens bestridande kan nämligen panten säljas allenast med bibehållande af panträtten, där ej full lösen gifves.

*Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
utsöknings-
lagen.*
(Forts.)

Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
utsöknings-
lagen.

(Forts.)

Men jämväl ur praktisk synpunkt medför nu gällande system afsevärda olägenheter. En in-teckningshafvare måste, huru god hans in-teckning än är, vara beredd att vid fastighetens ut-mätning och försäljning bevaka sin rätt för att ej äfventyra, att hans panträtt går förlorad. Ja, han måste vara beredd att in-ropa fastigheten, hur obekvämt det för honom än är med afse-ende å hans egen ekonomiska ställning och rådande konjunktur-förhållanden. En in-teckningshafvare måste dessutom städe räkna med möjligheten af att nödgas taga betalning för sin fordran, oberoende af låneaf-talets betingelser, en omständighet, som gifvet-vis är af en viss betydelse vid placering af penningar i goda in-teckningar.

Systemet kan tillika inverka menligt på resultatet af tvångs-försäljningen, eftersom skyldigheten att erlægga kontant betalning kan afhålla spekulanter och äfven kan utgöra hinder för in-teckningshafvaren att till skyddande af sin rätt in-ropa fastigheten. Man har också i andra länder efter hand infört en förändrad anordning af exekutionsförfarandet; men denna förändring för-utsätter ett ordnad fastighetsbokregister, eftersom nödigt är att vid den exekutiva försäljningen äga tillförlitlig kännedom om alla fastigheten vid-lådande panträtter. I den mån härutinnan inträdt tillfredsställande förhållanden, har i andra länder tvångs-försäljningen ordnats på den grundsatsen, att fordringar och rättigheter, som äga företräde framför utmätningssökandens fordran, lämnas orubade, och såsom följd häraf att någon försäljning ej kommer till stånd, där köpeskillingen icke lämnar någon tillgång till gäldande af den fordran, för hvars uttagande försäljningen begärts, samt tillika att, om försäljningen sker, köparen skall öfvertaga ansvarighet för de fordringar och rättigheter, som ligga före nämnda fordran, naturligtvis i afräkning på köpeskil-lingen. Mig veterligt gäller den metod, som tillämpas i Sverige, numera ingenstädes i större europeiska länder utom i Frankrike. Detta nya system nödvändiggör emellertid en utredning om de fordringar, som äga företräde framför utmätningssökandens an-språk och alltså skola af köparen öfvertagas. Denna utredning skall verkställas af auktionsförrättaren medelst ett aktstycke, som benämnes borgenärsför-teckning. Nämnda för-teckning skall vara tillgänglig vid den exekutiva auktionen och uppgöras antingen omedelbart vid auktionen eller, om ärendet är för vidlyftigt för att detta skall kunna medhinnas, viss tid innan densamma vid särskildt sammanträde mellan borgenärerna, där dessa äga att fram-ställa sina anspråk. Om ett sådant särskildt sammanträde hållits, får alltså ej vid själfva auktionen något anspråk anmälas. I för-hållande till nu gällande föreskrifter innebär förslaget alltså den afvikelsen, att för de fall, då nu rättsägare kunna vid själfva likviden anmäla sina fordringsanspråk, anmälningsskyldigheten är flyttad till sammanträdet för förhandlingarna med borgenä-

terna samt att i viss mån borgenärsförteckningen träder i stället för likviden. Borgenärsförteckningen skall fullständigt upptaga alla fastigheten vidlådande panträtter, ordnade efter det företräde sinsemellan, som lagen stadgar, äfvensom den fordran, hvarför utmätning skett. En fullständig situationsplan öfver de fastigheten vidlådande gravationer föreligger alltså vid auktionen, på öret uträknad, till ledning för inteckningshafvare och andra rättsägare, hvilka kunna på förhand försäkra sig om, hur mycket de behöfva bjuda för att skydda sig för förlust, något som med nu gällande system ej utan stor svårighet låter sig göra. En fördel med den nya metoden är ock, att förteckningen skall angifva, hur mycket af köpeskillingen skall kontant erläggas, något hvar till jag skall sedermera återkomma.

Det gäller nu att fixera det lägsta belopp, som vid auktionen får bjudas, därest försäljning skall komma till stånd. Detta belopp, det så kallade lägsta budet, erhålles genom att sammanräkna de fordringsbelopp, som äga företräde framför utmätningssökandens fordran, äfvensom kostnaderna i ärendet. Bjudes ej så mycket, att nämnda summa erhålles och därutöfver uppstår någon tillgång åt utmätningssökanden, förfaller frågan om försäljning.

I detta sammanhang må omnämnas en nyhet, som genom lagförslaget införes, nämligen det så kallade ägarehypoteket. Det händer ju icke sällan, att en inteckning kan vara belånad för mindre än dess nominella belopp eller att å skuldbrevet gjorts afbetalning, utan att därför inteckningen dödats för motsvarande belopp, eller att en inteckning ej alls belånats, utan innehafves utaf fastighetsägaren. I dylika fall kommer enligt nu gällande lag inteckningen vid exekutiv försäljning icke i betraktande, utom i den mån den motsvarar en verklig fordran. Enligt de föreslagna bestämmelserna om ägarehypotek medföra nyss nämnda förhållanden icke någon inskränkning i gravationen, utan inteckningen upptages i borgenärsförteckningen oafkortad till dess ursprungliga belopp, och hvad som ej tages i anspråk till gäldande af borgenärs fordran, tillfaller ägaren själf, dock utan ränta.

Det är att märka, att grundsatsen om lägsta budet såsom villkor för den exekutiva försäljningen måste komma till tillämpning jämväl då fastighetsägaren är försatt i konkurs; betydelsen af det nya försäljningssättet skulle eljest väsentligt förringas. Förslaget stadgar alltså, att när ett konkursbo tillhörig fastighet skall exekutivt försälas de i allmänhet gällande grunderna för dylik försäljning skola tillämpas. Försäljning på begäran af konkursförvaltningen kan alltså icke komma till stånd med mindre samtliga inteckningshafvare blifva betäckta för sina fordringar, och en inteckningshafvare kan i allmänhet icke heller i detta fall tvingas att för en icke förfallen fordran taga likvid. Där emot är vid en af konkursboet påkallad auktion inteckningshaf-

*Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
utsöknings-
lagen.*
(Forts.)

*Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
utsöknings-
lagen.
(Forts.)*

vare berättigad, därest han bevakat sin fordran i konkursen, begära, att lägsta budet bestämmes så, som om försäljningen ägde rum till gäldande af hans fordran. Täckes icke hans fordran af köpeskillingen, har inteckningshafvaren tydligen rätt till utdelning för skillnaden uti boets öfriga tillgångar. Men eftersom det alltså kan kända, att exekutiv försäljning ej kommer till stånd, enär lägsta budet ej bjudits, har eu ändring af konkurslagen nödvändiggjorts (§ 124) enligt hvilken en konkurs kan afslutas, oaktadt boets fasta egendom ej realiserats. Finna borgenärerna att en exekutiv försäljning ej skall bereda någon tillgång till gäldande af oprioriterade fordringar, har det ansetts meningslöst påtvinga konkursboet ett försök härutinnan; konkursboet naturligtvis förhindradt att försälja fastigheten under hand, i hvilket fall inteckningshafvarens rätt är lika oberörd som af en annan frivillig försäljning. Borgenärerna äga alltså besluta att konkursen skall afslutas, oaktadt den fasta egendomen ej försålts. Här är dock en restriktion gjord, att sådant beslut förutsätter samtycke af de borgenärer, som ha panträtt i fastigheten och tillika bevakat sin fordran. Utan sådant samtycke får nämligen konkursen ej afslutas, med mindre försök gjorts att exekutivt försälja fastigheten.

Därest vid exekutiv försäljning köpeskillingen ej förslår till fulla gäldandet af utmätningssökandens fordran, är sökanden skyldig svara för de med auktionsförfarandet förenade kostnader, men det är vid sådant förhållande billigt att det får på sökanden bero, huruvida försäljning bör ske eller ej. Ett stadgande därom är inrymdt i 126 § utsökningslagen.

Jag har förut nämnt, att det nya systemet innebär, att viss del af den i egendomen intecknade gälden skall af köparen öfvertagas. Denna del motsvarar de inteckningar, som falla inom lägsta budet. Härifrån göras dock vissa undantag. Sålunda skall kontant gäldas all ränta, vidare den del af det intecknade beloppet, som tillfaller fastighetsägaren (ägarehypoteket), eftersom denna del af inteckningen åtföljer äganderätten till fastigheten, vidare förfallen intecknad gäld, därest inteckningshafvaren det fordrar, än vidare beloppet af sådan inteckning, hvars giltighet är tvistig, detta därför att, därest inteckningen upphäfves, dess belopp skall tillfalla senare rättsägare, och slutligen belopp som är i flera egendomar gemensamt intecknade, denna regel dock med vissa undantag (§ 116). — Emellertid gäller vid sidan om dessa bestämmelser, att köparen kan genom öfverenskommelse med innehafvare af inteckningar, som ligga utom lägsta budet och som skulle erhålla kontant likvid, utverka, att inteckningarna få af köparen öfvertagas i afräkning på köpeskillingen.

En nyhet i lagstiftningen är, att, om vid auktionen bud ej göres som är högt nog för att kunna antagas, utmätningssökanden äger äska ny auktion, som då skall hållas fyra veckor där-

efter. Kan icke heller vid denna nya auktion försäljning ske, förfaller frågan om försäljningen, och utmätningen går åter.

En ytterligare nyhet i förslaget är införandet af s. k. tvångsförvaltning af fast egendom. Då en utmätningssökande betagits rätten att ovillkorligen få en fast egendom exekutivt försäld, har det ansetts billigt att bereda honom en compensation, och detta har skett såmedelst, att, när exekutiv försäljning ej kommer till stånd, utmätningssökanden berättigats få fastigheten satt under särskild förvaltning genom syssloman, som af auktionsförrättaren förordnas, mot det att utmätningssökanden förskjuter erforderlig kostnad. Denne sysslomans uppgift är att omhändertaga egendomen och besörja förvaltningen. Han skall efter hvarje kalenderårs slut inom en månad därefter till auktionsförrättaren afgifva redovisning för förvaltningen. Sedan redovisningen inkommit, skall auktionsförrättaren hålla sammanträde med borgenärerna och uppgöra likvid om fördelning af den behållna afkastningen mellan utmätningssökanden och fordringsägare med rätt till företräde dem emellan som lag stadgar, därvid dock annan borgenär än den som vunnit utmätning ej får taga del i likviden annorledes än för räntor och andra årligen upplöpande belopp. En dylik likvid kan upprepas år för år ända tills utmätningssökandens fordran blifvit gulden, då utmätningen går åter och fastigheten återlämnas till gäldenärens disposition. Men intill dess är fastigheten fortfarande utmätt, och utmätningssökanden kan när som helst hos auktionsförrättaren åska, att fastigheten ånyo utbjudes till försäljning. Enligt sakens natur kan denna tvångsförvaltning icke antagas, utan rent undantagsvis komma till tillämpning beträffande jordbruksfastighet. Dels kräfvos nämligen för ändamålet ett afsevärdt förskott från utmätningssökandens sida till bestridande af omkostnaderna och dels måste förutsättas en särskildt kvalificerad syssloman, därest af tvångsförvaltningen skall kunna väntas någon båtnad. Däremot kan tvångsförvaltning utan tvifvel hafva en reell betydelse med afseende på fastighet i stad, där något större förskott ej ifrågakommer, och sysslomannens uppgift närmast blir att uppbära hyresafgifter och om- besörja nödiga reparationer. — Det kan möjligen sägas, att detta nya institut, tvångsförvaltning, kan vara till sitt värde tvifvelaktigt. Det kan invändas, att den som påkallar sådan förvaltning får underkasta sig att förskjuta ett stundom afsevärdt belopp till gäldande af de med förvaltningen förenade kostnader men att han å andra sidan kanske i många fall har föga utsikt att få något ut till täckande af sin fordran. Härvid är dock att märka, dels att i den mån afkastningen inflyter denna i första hand skall användas till förskottets återgåldande och dels att institutet lik- som hvarje annat rättsmedel måste anlitas med urskillning. Men i många fall torde dock institutet visa sig vara ett tjänligt sätt att förebygga att fastighetens afkastning år för år går till spillo

*Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
utsöknings-
lagen.*

(Forts.)

Lagförslag om ändring i vissa delar af utesökningslagen. till förfång för fordringsägarna, och under alla förhållanden är det ett nödvändigt supplement till bestämmelserna om lägsta budet, hvilka uppenbarligen komma att föranleda, att utmätning ofta ej leder till fastighetens försäljning. Annan än utmätningssökanden äger ej påkalla tvångsförvaltning.

(Forts.)

De sålunda föreslagna ändringarne i utesökningslagen nödvändiggöra jämväl jämkningar ej mindre i in-teckningsförordningen och konkurslagen än och i åtskilliga andra lagar, däruti den kungl. propositionen innefattar förslag.

Med afseende på in-teckningsförordningen är att beakta, hurusom det nya systemet för fastighets exekutiva försäljning, enligt hvilket bland annat köparen skall öfvertaga viss till beloppet bestämd andel af in-teckningarne, betingar förändrad normering af det exekutiva förfarandets inverkan på in-teckningsrätten. För närvarande är, som bekant, detta förhållande så regleradt, att då exekutiv försäljning af fast egendom blifvit påkallad genom utmätning, konkurs eller förordnande af Konungens befallningshafvande, bevis därom skall genom den därför ansvariga myndigheten insändas till domaren, som om förhållandet gör anteckning i in-teckningsprotokollet. Därest gravationsbevis utfärdas, skall jämväl däri anmärkas, hvad inkomna bevis i nämnda afseende gifva vid handen. Tillika gäller, att in-teckning, som alldeles icke eller endast delvis kunnat gäldas af köpeskillingen för exekutivt försäld fastighet, är utan verkan och kan på begäran af den nye köparen dödas, äfven om in-teckningshandlingen ej företes. Den nyssnämnda anordningen med anmälan hos domaren afser att bereda skydd mot bedrägligt användande af värdelösa in-teckningar, ity att gravationsbevisets upplysning därom, att fråga väckts om fastighetens exekutiva försäljning, innebär en varning för långgifvaren att icke utan närmare undersökning taga för god en erbjuden in-teckning. Emellertid förutsätter dylik undersökning granskning af stundom vidlyftiga handlingar, som en icke lagkunnig långgifvare kan hafva svårt att gå i land med, hvarför han utan vidare afvisar in-teckningen. Men stundom är denna granskning tillika ganska vansklighet och utsätter lätteligen ickejuristen för misstag. Och vidare, därest den nye ägaren underlåter att påkalla dödning af in-teckningar, som icke alls eller endast delvis kunnat gäldas af köpeskillingen, upptagas de fortfarande i gravationsbeviset och vålla förvillelse. Slutligen finnes näppeligen möjlighet att få afförd en anteckning därom, att en fastighet varit föremål för exekution, icke ens sedan detta förhållande upphört att äga någon betydelse vid bedömandet af en in-tecknings värde, till exempel, därest samtliga in-teckningar eventuellt blifvit vid försäljningen betäckta eller i motsatt fall, därest de värdelösa in-teckningarna blifvit dödade. Erfarenheten har också till fullo visat, att de nu gällande bestämmelserna äro ägnade dels att utsätta långgifvare för äfventyret att anse en

ogiltig inteckning som god och dels att för fastighetsägaren vålla svårigheter och omgångar vid belåning af ett intecknadts skuldebref.

Lagförslaget afser att undanröja dessa olägenheter och går för detta ändamål ut på, att ur inteckningsprotokollet och gravationsbeviset må kunna direkt vinnas för enhvar begriplig känedom om det exekutiva förfarandets inverkan på inteckningars giltighet, och att upplysning därom så fort ske kan varder i in-teckningsprotokollet upptaget. Alltså är i förslaget föreskrifvet, att auktionsförrättaren, omedelbart efter det likviden af köpe-skillingen ägt rum, skall, under förutsättning att auktionen vunnit laga kraft, till domstolen insända handlingar, som visa köpeskil-lingen fördelning; och däraf kan alltid bedömas, i hvilken mån de fastigheten vidlådande in-teckningarna äro gällande eller ej. Domstolen skall därom göra anteckning i in-teckningsprotokollet och i fastighetsboken. För vederbörande myndigheter kan det visserligen vara en mycket grannlaga sak dessa anteckningar, men sedan de verkställts erbjuder det ingen svårighet att tolka dem och att med ledning af dem bedöma en in-tecknings giltighet. En afgjord förbättring måste förslaget härutinnan anses innebära. Sedan dessa anteckningar gjorts, har den förut skedda anmälan om att fastighetens exekutiva försäljning påkallats ej vidare någon betydelse och skall samtidigt afföras och ej heller i gravations-beviset inflyta. I fråga om försäljningens inverkan på in-teckningarnes giltighet föreskrifves, att fastigheten ej vidare häftas för belopp, som enligt den förut omnämnda borgenärsför-teckningen faller utom hvad af köpeskillingen täckes. Det kan sålunda in-träffa — i olikhet med hvad enligt nu gällande lag är fallet — att en in-teckning kan efter en exekutiv försäljning komma att gälla för endast en del af sitt ursprungliga belopp. Men vid sidan om denna regel gäller, att, därest in-teckningen faller utom lägsta budet, in-teckningen är ogiltig, därest ej köparen fått af-räkna beloppet å köpeskillingen. Denna bestämmelse står i sam-klang med hvad förut nämnts därom, att den del af köpeskil-lingen, som faller utom lägsta budet, skall erläggas kontant, där-est ej in-teckningshafvaren medgifver, att beloppet fortfarande får innestå.

Jag har förut berört det s. k. ägarehypoteket, hvars innebörd är, att panträtt, som uppkommit genom in-teckning, under vissa villkor kan göras gällande af fastighetsägaren själf. De ifråga-satta ändringarna i in-teckningsförordningen bereda möjlighet för fastighetsägare, som gjort afbetalning å in-tecknadts belopp, att få detta belopp utbrutet och ny in-teckning fastställd i ordning näst efter in-teckningshafvaren. Likaså kan denna andel utmätas för fastighetsägarens skuld och tagas i anspråk af hans konkurs, hvarjämte på begäran af utmätningssman eller konkursförvalt-

*Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
utsöknings-
lagen.*

(Forts.)

Lagförslag om ändring i vissa delar af utsökningslagen. (Forts.)

ningen inteckning för beloppet kan fastställas såsom nyss är nämndt.

Ändringarne i inteckningsförrordningen afse jämväl möjlighet att under vissa villkor få en gemensam inteckning i flera egendommar uppdelad i flera särskilda inteckningar, gällande i enhvar af egendomarna för bestämdt belopp, uträknadt efter angifna grunder. Genom en sådan uppdelning vinnes det tydliga mycket eftersträfvansvärda målet att smärre genom afsöndring eller ägostyckning uppkomna delar kunna frigöras från den gemensamma ansvarigheten.

Jag har förut omnämnt, att, enligt förslaget, en konkurs kan afslutas utan att boets fasta egendom blifvit såld och att inteckningshafvare eller därmed likställd borgenär, som bevakat fordran i konkursen, ägde påyrka, att fastigheten utbjödes på exekutiv auktion, innan konkursen afslutades. Denna bestämmelse skulle emellertid kunna betänkligt kränka en inteckningshafvares rätt, eftersom med afseende på stadgandet om lägsta budet vid exekutiv försäljning det ju kan hända, att fastigheten innefattar tillgång till inteckningens betäckande, ehuru denna tillgång ej blir tillgänglig vid det förhållandet, att försäljning ej kommer till stånd. För tillgodoseende af inteckningshafvarnes rätt är därför föreskrifvet i 17 kap. 16 § handelsbalken, att den inteckningshafvare, som påkallar fastighetsförsäljning, äfvensom den inteckningshafvare, som har sämre rätt, äger i det fall, att försäljning ej kommer till stånd, njuta betalning för sin fordran ur andra boets tillgångar, utan hinder däraf att inteckningen fortfarande är gällande.

Detta är i korthet de delar af nu berörda lagar, hvori förslaget innefattar ändring af nu gällande bestämmelser. De ifrågasatta ändringarna i öfriga lagar, som den kungl. propositionen afser, äro sådana, som stå i mer eller mindre oskiljaktigt samband med de nya principer, för hvilka jag har redogjort. Det skulle blifva för vidlyftigt att redogöra för dem, och en sådan redogörelse skulle dessutom för den ej mera invigde erbjuda föga intresse. Men dessutom afser utskottsbetänkandet från det af mig hittills berörda området alldeles fristående ändringar i 88 § samt 154 och 156 §§ utsökningslagen, gående ut därpå, att tillkännagifvande om exekutiv försäljning af lös egendom kan under viss förutsättning blifva införd i ortstidning, samt på bestämmelser om förfaringsättet för de fall, att kvarstad, skingrings- eller reseförbud meddelats, men fordringsägaren är hänvisad att få sin fordran fastställd icke genom stämning eller lagsökning utan på annat sätt, därvid särskildt åsyftas skiljedom.

Uti Kungl. Maj:ts förslag har lagutskottet ifrågasatt vissa ändringar, om hvilka det omdöme torde kunna fällas, att de äro tämligen ofarliga, detta likvisst med ett undantag, nämligen bestämmelserna om anordnandet af tvångsförvaltning, därutinnan

jag intager samma ståndpunkt som herr Rogberg i sin reservation. Vid ärendets vidare föredragning blir jag kanske i tillfälle att framställa ett yrkande om att vid Kungl. Maj:ts förslag måtte få bero.

*Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
utsöknings-
lagen.*

(Forts.)

För öfrigt röra sig förändringarne i förslaget, såsom jag redan nämnt, om mindre väsentliga delar. Utskottet har borttagit § 118 i utsökningslagen, innehållande bestämmelse om, att borgensförteckningen skall undertecknas af auktionsförrättaren och de borgenärer, som åt förteckningen nöjas. Som detta undertecknande utan tvifvel är fullkomligt onödigt, har jag mot detta ingen erinring att göra. — Här af har emellertid föranledts åtskillig omnumrering af paragraferna och justering af paragrafnummer på ställen, där hänvisning till visst lagrum förekommer.

I 18 § in-teckningsförordningen är den ändringen af utskottet föreslagen, att förmånsrätt för ränta å in-tecknad belopp icke skall äga rum för längre tid före utmätningen eller början af konkurs än två år i stället för i propositionen upptagna tre år, en ändring, hvarför utskottet synes hafva åberopat giltiga skäl.

Öfriga ändringar, som utskottet föreslagit, äro hufvudsakligen af redaktionell art och afse att lända till förtydligande.

Vid betänkandet finnes fogade tre reservationer. Den af herr Rogberg afgifna har jag redan berört. Hvad reservationen af grefve Spens beträffar, så har han däri yrkat afslag å samtliga de lagförslag, som äro upptagna i kungl. propositionen nr 22. Jag kan så mycket mindre vara främmande för den ståndpunkt, som i grefve Spens' reservation kommit till synes, som de däri framhållna synpunkterna i hufvudsakliga delar funnit uttryck i Konungens befallningshafvandes i Malmöhus län på sin tid afgifna utlåtande öfver lagförslaget, till hvilket betänkande jag bidragit. Uppenbart är, att för oprioriterade fordringsägare och innehafvare af mindervärdiga in-teckningar reduceras möjligheten att utfå sin fordran ur köpeskillingen för fastigheten. Men det har ju här gällt att mot hvarandra väga dessa intressen, å ena sidan, samt betryggandet af de bättre in-teckningarnes bestånd, å andra sidan, och det sista har ansetts äga företräde, en uppfattning som ju äfven i andra länder gjort sig gällande. Att förslaget skulle, såsom reservanten uttalar, lända jordbrukskrediten till förfång, synes mig icke vara grundadt, därest icke detta om-döme inskränkes till den sämre panträtten, d. v. s. till sådan skuldsättning, som väl ändock är den minst önskvärda. Reservantens förslag, att syftet att betrygga de bättre in-teckningarna skulle på ett enklare sätt och utan andra fordringsäga-res förfång kunna vinnas genom en bestämmelse, att hufvudstolen af in-tecknad gäld skulle till en viss kvotdel in-estå vid exekutiv försäljning, är en tanke, som jämväl Konungens befallningshafvande i Malmöhus län framkastat. En sådan metod betingar emellertid

Lagförslag om ändring i vissa delar af utsokningslagen. en fullständig omarbetning af lagförslaget, eftersom den icke låter inpassa sig i det system, som genomgår förslaget.

(Forts.) Reservanten säger vidare, att förslaget kommer att i väsentlig mån öka myndigheternas arbete och ansvar, och häruti har han nog rätt, men jag har aldrig förspott, att denna omständighet haft vidare inflytande på ett lagförslags öden. I allt fall kräfves redan med nu gällande lagstiftning rätt mycken kallblodighet såsom förrättningsman för att ej utsätta sig för äfventyr vid en exekutiv auktion med dithörande likvid. Jag tror för öfrigt, att lagändringen skall visa sig föranleda, att misstag skola kunna undvikas bättre än hittills, eftersom förrättningsmannen får skälig tid för uppgörandet af den försäljningsförfarandet normerande borgensförteckningen, under det att det för närvarande i komplicerade fall fordras att vara tusenkonstnär för att ej begå fel.

Då jag sålunda finner, att lagförslaget erbjuder förbättring i åtskilligt, har jag för min del ej anledning att motsätta mig detsammans antagande i hufvudsakliga delar.

Slutligen är det en reservation af herr Persson i Norrköping, som går ut på en sådan ändring i vissa delar af utsokningslagen, att vissa tillkännagifvanden om exekutiv auktion m. m. skulle införas i allmänna tidningarna endast en gång i stället för två, men den frågan är mig så främmande, att jag icke vågar mig på den.

Grefve Spens: Jag skall till att börja med be att få konstatera, att den föregående ärade talaren, som till någon del varit med om utarbetandet af ifrågavarande lagförslag, synes vara en tämligen ljum beundrare af förslagen.

Ett måste man alltid beundra hos dessa lagförslag, och det är den vackra, formellt juridiska byggnaden af desamma; och då en förutvarande ledamot af lagberedningen, som uppgifves vara förslagens egentliga författare, varit sekreterare i lagutskottet under ärendets behandling och där på ett briljant sätt föredragit och försvarat förslagen och skrivit utskottets betänkande, samt då inom lagutskottet en professor i processrätt varit anhängare af förslagen, så kan man vara viss på, att förslagen i formellt juridiskt hänseende nu föreligga i så fullkomligt skick som gärna är möjligt.

I praktiskt juridiskt hänseende däremot anser jag, med den erfarenhet jag har från ett mer än 20-årigt sysslande inom en länsstyrelse med utsokningsväsendet, att förslagen lida af så väsentliga brister, att förslagen borde omarbetas innan de antagas, och jag har därför inom utskottet yrkat afslag å desamma.

Den första anmärkning, som jag i min reservation framställt mot förslagen, är, att de *alltför litet tillgodose utmätningssökandens*

intresse. Det är särskildt i *tre* hänseenden, som detta intresse ej nog beaktats.

För det *första* måste den, som söker utmätning af fast egendom, förskjuta kostnaderna för egendomens utmätning och försäljning. Detta behöfves ej med nu gällande lag, ty sådana kostnader utgå nu alltid med bästa rätt, och utmätt fastighet skall nu alltid säljas, vare sig utmätningssökanden får betaldt för sin fordran eller icke.

Det nya förfarandet för med nödvändighet med sig, att en fordringsägare, som begär utmätning af en fastighet, måste i förskott betala minst omkring 75 kr. och, om det är fråga om en större fastighet, ansenligt högre belopp. Att detta kan vara synnerligen hårdt för en fordringsägare, är gifvet. Särskildt blir det hårdt för en fattig fordringsägare, som haft svårt att betala kostnaderna för att få sin fordran fastställd af domstol eller öfverexekutor eller som kanhända fått processa gratis på grund af fattigdom. Han blir då urständsat att få verkställighet på domen till följd af omöjligheten för honom att förskottera kostnaden. Jag skall taga ett exempel, som ej är ovanligt. En fattig kvinna har stämt en fastighetsägare om barnuppfostringshjälp och fått sin fordran fastställd af domstolen, där hon för sin fattigdoms skull fått processa gratis. Hon kan nu ej få ut något på grund af sin dom, därför att hon ej kan förskottera kostnaden.

Skall det nya förfarandet införas, måste åtminstone stadgas, att den som styrker fattigdom, slipper att förskjuta kostnaden, och att staten i så fall i stället lämnar vederbörande tjänstemän förskott för att bestrida nödvändiga kostnader för kungörelser i tidningar m. m., ty man kan ej begära, att tjänstemännen skola för kanhända längre tid ligga ute med förskott ur egen kassa för dylika medel. Ett sådant stadgande skulle dock naturligtvis endast till en liten del afhjälpa den praktiska olägenheten af förslaget i detta hänseende.

Det *andra* afseendet, i hvilket det föreslagna utsökningförfarandet är ogynnsamt för utmätningssökanden, är, att han, för att undvika att slutligen få vidkännas kostnaderna för fastighetens försäljning, ställes inför den synnerligen svåra och ofta omöjliga uppgiften att på förhand verkställa beräkning af värdet af de fordringar, hvilka äga förmånsrätt framför hans egen fordran. Det är omöjligt för honom att veta, huru hög ränta de fordringsägare, hvilka hafva bättre rätt än han, skola bevaka vid försäljningen. Äfven om han vet, att ränta af galdenären ordentligt betalts till sådana långifvare med bättre rätt, kunna dessa alltid uttaga räntor för två år före utmätningen, således omkring två och ett halft års räntor, för att göra sig betäckta såväl för sina kostnader för det exekutiva förfarandet som för oprioriterade fordringar, som de kunna hafva hos fastighetsägaren. En beräkning i detta hänseende blir äfven så mycket svårare, som lägsta budet

*Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
utsökningssöknings-
lagen.*

(Forts.)

*Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
utsöknings-
lagen.*
(Forts.)

vid auktionen mången gång kommer att ligga för högt, därför att i det lägsta budet skall upptagas dels ett års ränta å in-tecknad fordran, då annan ränta ej uppgifvits, och dels in-tecknad fordran, som är tvistig eller beroende af villkor. Ofta blir där-för fordringsägaren af fruktan för att få betala kostnaderna af-skräckt från att söka uttaga sin fordran, äfven om denna eljest skulle utgå åtminstone till någon del.

Det tredje hänseendet, i hvilket förslagen alltför litet beak-tat utmätningssökandens intresse, är genom bestämmelserna om det s. k. *ägarehypoteket*. Därigenom minskas i hög grad möj-ligheterna för utmätningssökande att utfå sin fordran. Det må-ste ju anses i hög grad stötande för rättskänslan, att, såsom jag påpekat i min reservation, fastighetsägaren vid en exekutiv för-säljning får del af köpeskillingen men icke utmätningssökanden. Det kan till och med hända, att utmätningssökanden, om han själf inropar fastigheten, får betala andel af köpeskillingen till sin egen gäldenär, hos hvilken han har förfallen fordran, men själf ej får denna fordran godtgjord. I sistnämnda fall kan man väl invända, att köparen ju får fastigheten till säkerhet för sin fordran, men om han, för att möjligen kunna rädda åtminstone någon del af sin fordran, får betala så mycket, att han näppe-ligen har utsikt att undgå förlust på affären, så är trösten klen. I hvarje fall kommer utmätningssökande, äfven om han är köpare, genom bestämmelserna om ägarehypotek i en sämre ställning än förut.

Huru svårt det är att få utmätning och in-teckning af ett ägarehypotek, har jag närmare angifvit i min reservation. Säkert är, att den, som söker utmätning på en fastighetsägare, i detta hänseende kommer i en sämre ställning än enligt nu gällande lag. Man säger då: fordringsägaren får söka gäldenären i kon-kurs. Detta kostar honom emellertid ett försök till försäljning af fastigheten, och därmed äro förenade så stora utgifter, att han ofta låter bli det, om hans fordran ej är stor. I fall fastighets-ägaren har ägarehypotek, som kan utmätas, går det ej heller att sätta honom i konkurs. Om det ej är mycket att taga hos ho-nom, särskildt då inventarierna förut äro utmätta, tjänar det ej heller mycket till att sätta honom i konkurs. Hittills har utmät-ningssökanden emellertid kunnat utfå sin fordran ur fastigheten i många fall, då det hädanefter blir omöjligt, om den nya lagen kommer till stånd.

Ofta blir ägarehypoteket icke heller till någon större vinst för jordägaren, ty till följd af svårigheterna att in-teckna det-samma blir det ofta en tillgång, som kommer att bortslumpas till mycket lågt pris. Ägarehypoteket inbjuder däremot till myc-ket skoj, på sätt jag angifvit i min reservation. Till hvad jag i min reservation sagt i detta hänseende skall jag be att få anföra ett exempel på ett ohederligt förfarande, som nog åtminstone till

en början efter den nya lagens införande ofta kommer att användas. Om t. ex. första teckningen i en fastighet är på 10,000 kr. och fastighetsägaren därpå afbetalt 5,000 kr., samt detta blifvit antecknad vid domstolen och intaget i gravationsbeviset, så går fastighetsägaren och tager lån på en efterföljande teckning och säger åt långgifvaren, att första teckningen bara gäller för 5,000 kr. och att den teckning, som nu belånas, skall beräknas i värde därefter. Så snart fastighetsägaren fått lånet, så går han emellertid och tager ut en ny teckning på det belopp, som afbetalats på den första teckningen, och med samma förmånsrätt, som det afbetalade beloppet haft; och den, hos hvilken han nyss förut belånat en efterföljande teckning, han blir lurad. Så småningom kommer man väl till insikt om hvad lagen i detta hänseende stadgar, men det blir ofta en mycket dyrköpt insikt.

*Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
utsöknings-
lagen.*
(Forts.)

Jag bestrider visst icke, att det för fastighetsägaren medför åtskilliga fördelar att kunna uppdelat teckningar, på sätt förslaget anger. Det är ju alldeles riktigt, att en fastighetsägare skall hafva rätt att använda afbetalda eller obelånade delar af teckningar genom att skaffa sig nya teckningar med samma förmånsrätt som förut, men att tillämpa detta så långt, att det skall gälla äfven vid tvångsförsäljningar och föranleda därtill, att en fordringsägare, som har en domfäst och laga kraftvunnen fordran, hvilken genom utmätning vunnit förmånsrätt, ej skall kunna få ut sin fordran vid tvångsförsäljningen, under det att däremot hans gäldenär där får ut penningar i stället — och det utan att fordringsägaren sedan kanske kan få ut sin fordran — det är att gå för långt, och kan icke vara rätt enligt min mening. Praktiskt är det bestämdt icke.

Jag är tveksam om, huruvida det är lämpligt, att hos oss nu i någon form införa ägarehypoteksinstitutet. Lämpligare synes mig vara att afvakta de nya fastighetsregistrens färdigblifvande och den tid, då fastighetsinskrifningsväsendet i sin helhet kan ordnas enligt lagberedningens förslag till ny jordabalk. Det nu framlagda förslaget kunde då äfven blifva fullständigadt i flera hänseenden.

I min reservation har jag äfven sagt, att förslaget kommer att *medföra ogynnsamma förhållanden för jordbruket*. Enligt min öfvertygelse kommer det ofta att hända, sedan försök gjorts att sälja en jordbruksfastighet, men detta icke gått, att fastigheten får ligga obrukad någon tid, därför att inventarierna alltid äro sålda, då fastigheten utmätes. Man invänder däremot, att teckningshafvarne få se till, att egendomen snart åter blir såld eller att fastighetsägaren kommer i konkurs. Det drager emellertid ofta tid, innan detta sker, och det är mycket möjligt, att de, som hafva osäkra fordringar och sålunda hafva det egentliga intresset att söka få säkerhet för sina fordringar, icke vid-

Lagförslag om ändring i vissa delar af utesökningslagen.
(Forts.)

taga åtgärder för egendomens försäljning utan i stället försöka att pracka sina inteckningar på andra, som ej känna till, huru pass osäkra de äro. Detta mindre hederliga förfarande kommer nog äfven att försökas genast, då inventarierna blifvit uttmätta och således, innan försök till exekutiv försäljning ägt rum, ty man vill undvika de kostnader, som äro förenade med ett dylikt försök. Att få ägaren i konkurs går, som jag förut antydt, ej, om och så länge han har ägarehypotek.

Vidare har jag i reservationen sagt, att *jordbrukarnes kreditförhållanden* komma att påverkas af förslaget. Herr Hallberg har anmärkt, att det endast skulle vara med afseende på sämre in-teckningar, som detta är fallet, och det är gifvet, att jag ej där-med afsett de bättre in-teckningarne. De in-teckningar, som ligga öfver halfva taxeringsvärdet, blifva nog svåra att belåna utan att högre ränta än förut får betalas eller utan att lånet förstärkes med borgen. Detta kan ju medföra den fördelen, att fastighets-ägare icke kommer att skuldsätta sig så högt som förut, och att han manas till sparsamhet, men det kan ock mången gång bringa en skötsam jordbrukare, som råkat ut för ett dåligt skördeår, på ekonomiskt fall, och särskildt är förslaget ägnadt att motverka egnahemsbildningen, såvidt den afser jordbruksfastighet, ty där behöfver fastigheten ofta till en början högt belånas.

I flera trakter af landet har det varit vanligt, att sparban-kerna vid egnahemsbildning lämnat lån mot ganska låg ränta på in-teckning, som ligger närmast de in-teckningar, som öfverlämnats till vederbörande hushållningssällskap eller annan låneför-medlare, men detta kommer nog att upphöra efter nya lagens antagande, och fråga är, om tillsynsmyndigheterna öfver spar-bankerna därefter skulle tillåta dem att utlämna dylika lån, då säkerheten ej vore bättre.

Möjligt och till och med troligt är äfven, att den nya lagen kan komma att förorsaka *fastighetsvärdets fall* till följd af de sämre belåningsmöjligheterna.

I fråga om *tvångsförvaltning* och afslutande af *konkurs*, utan att fastighet i konkursboet säljes, hänvisar jag till, hvad jag ytt-rat i reservationen. Att fastighet ej får säljas i konkurs är ju rätt egendomligt, men det är nödvändigt för att genomföra för-slagets principer.

Såsom en sista anmärkning mot förslagen har jag framhål-lit, att de nya lagarne komma att i väsentlig mån öka myndig-heternas *arbete* och *ansvar* vid fastighetsförsäljningar. Herrarne skola icke tro, att de protokoll, som fogats till den kungl. pro-POSITIONEN, upptagit särskildt svåra fall. Nej, tvärtom! I Tysk-land är det samma myndighet, nämligen domstol, som säljer fastighet exekutivt och som gör anteckning i fastighetsböckerna. Detta är en stor fördel, ty det minskar arbetet. — Jag har na-

turligtvis icke framhållit det ökade arbetet för myndigheterna för att själf undandraga mig något arbete.

Af alla dessa skäl har jag ansett, att förslagen ej böra nu antagas utan blifva föremål för omarbetning. Det synes mig vara lämpligt, såsom jag förut antydtt, att lagarnes definitiva antagande uppskjutes, tills fastighetsregistren blifvit färdiga, och de redan utarbetade nya lagförslagen om lagfart och in-teckning blifva föremål för statsmakternas pröfning.

Den största fördelen med det föreliggande förslaget skulle vara, att man undviker den fara för fastighetskrediten, som ligger i möjligheten för en fastighetsägare att genom en exekutiv försäljning bli fri från en in-teckning, som för ägaren är ofördelaktig. Det är detta förhållande, som hufvudsakligen föranledt utarbetandet af hela detta nya sätt för försäljning af fastighet. För sådant ändamål afläts Riksdagens skrifvelse af år 1903. Upprinnelsen därtill var, att omkring år 1890 var räntan mycket låg, och detta medförde, att åtskilliga jordbrukare, isynnerhet större egendomsägare, sökte genom att föranstalta exekutiva försäljningar frigöra sina fastigheter från hypoteksin-teckningar och andra in-teckningar, som ställts på längre tids amortering. Detta föranledde herrar Hugo Tamm och Filip Lehman i Göteborg att väcka motioner i Riksdagen i detta afseende; och resultatet blef den riksdagsskrifvelse, som ligger till grund för det nu förevarande förslaget. Men denna fara, som jag nu påpekat, att en fastighetsägare skulle kunna frigöra sin fastighet från en hypoteksin-teckning, skulle möjligen kunna undvikas på ett enklare sätt än genom det förfarande, som i förslaget omnämnes. Jag har framkastat i reservationen, att detta skulle kunna ske på det sätt, att bestämmelse infördes därom, att köpare af exekutivt försäld fastighet skulle, där ej annorlunda öfverenskommes, hafva skyldighet att inom köpeskillingens belopp öfvertaga hufvudstolen af in-tecknad gäld till belopp, liggande inom t. ex. $\frac{1}{3}$ af fastighetens taxeringsvärde, samt att, därest så högt bud vid en första auktion icke afgifvits, att in-teckningar inom nämnda taxeringsvärde blefve betäckta, fastigheten icke då skulle genast säljas, utan ytterligare en auktion hållas för att fästa in-teckningshafvarnes och flera spekulanter särskilda uppmärksamhet på försäljningen.

De öfriga fördelarne af det nya förfarandet angifvas af utskottet på sidan 3, andra stycket i betänkan-det, där utskottet säger, att en in-teckningshafvare icke skulle behöfva riskera, »att den in-tecknade fastigheten varder på begäran af någon annan in-teckningshafvare eller borgenär med sämre rätt än han exekutivt försäld till ett pris, som icke täcker den föregående in-teckningen, och att han till förekommande häraf kan blifva nödsakad att själf inropa fastigheten för att därigenom rädda sin in-teckning».

Den första af dessa fördelar skulle också hufvudsakligen

*Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
utsöknings-
lagen.*
(Forts.)

Lagförslag om ändring i vissa delar af utskökningslagen.
(Forts.)

vinnas genom mitt förslag i reservationen. Det andra önskemålet eller att inteckningshafvare skulle slippa att själf inropa fastigheten har sin betydelse hufvudsakligen med afseende å andra fastigheter än jordbruksfastigheter, ty de senare måste i praktiken alltid säljas därför, att inventarierna redan äro utmätta. Med afseende å andra fastigheter är det ju äfven, om inteckningarne skola innestå, ej så farligt att ropa in fastigheten, ty den kontanta köpeskillingen blir då ej stor och svår att gälda. Om inropet sker för att rädda en bättre inteckning, kan inroparen till och med göra en god förtjänst på saken.

På grund af allt hvad jag nu anfört, nödgas jag yrka afslag på detta stora och i juridiskt-tekniskt afseende vackra förslag.

Herr A l e x a n d e r s o n: Herr talman, mina herrar! Grefve Spens påpekade, att föreliggande förslag är hvad han kallade ett »vackert förslag», ett i lagtekniskt hänseende framstående förslag; men han gjorde mot detsamma åtskilliga sakliga anmärkningar, som för honom voro af den betydelse, att han påtog sig ansvaret att hemställa om, att hela reformen nu ändå skulle få falla till marken.

Det föreföll, som om grefve Spens i viss mån ville insinuera, att lagutskottets majoritet låtit imponera på sig af de rent lagtekniska förtjänsterna hos förslaget, men jag ber kammaren vara öfvertygad om, att utskottet icke låtit sig imponera vare sig här af eller af det bekanta förhållandet, att bakom förslaget står lagberedningens auktoritet. Lagutskottet har intagit sin ståndpunkt efter ett sakligt öfvervägande och en grundlig ompröfning af de praktiska konsekvenser, som man — såvidt det varit möjligt att nu öfverblicka dem — kan se att förslaget skall komma att få. Men det är visserligen sant, att ju mera utskottet inträngt i detta lagförslag och de öfverväganden, som föregått dess utarbetande, desto starkare trygghetskänsla har utskottet vunnit för, att förslaget icke är byggt på basis endast af ett teoretiserande öfverprinciper, utan att tvärtom sinne för realiteter och ett grundligt öfvervägande af praktiska konsekvenser varit det, som i främsta rummet bestämt lagförslagets innehåll.

Grefve Spens har i sin reservation framställt en rad anmärkningar, som han nu närmare utvecklat i samma ordning som i reservationen vid utskottets utlåtande å sidan 138—142. Jag skall be att få följa honom i dessa anmärkningar i samma ordning, som han själf tagit dem. Men dessförinnan ber jag att få starkare markera de bärande förtjänster, som detta förslag har i jämförelse med nu gällande rätt. En föregående ärad talare har redan gjort en omsorgsfull öfversikt öfver hvad förslaget i sin helhet innebär, och det är sålunda öfverflödigt, att jag gör om

den saken. Jag skall därför be att i korthet få peka på själfva de afgörande förtjänsterna hos förslaget.

Först och främst är det då, såsom grefve Spens själf anmärkte, så, att det framdeles icke blefve möjligt för en fastighetsägare att i tider af fallande ränta tvångskonvertera sina inteckningar, till och med sitt kassalån, genom att arrangera exekutiv försäljning och ställa fordringsägarna i valet mellan att få ut sina fordringar kontant ur fastigheten eller nöja sig med lägre ränta. Vidare är det så, att en inteckningshafvare med svagt läge, som grefve Spens ansåg skulle komma i sämre ställning — han och framför allt han vinner genom förslaget en bestämd fördel. *Nu* riskerar han, att en borgenär, hvilken som helst, arrangerar exekutiv försäljning vid en härför ogynnsam tidpunkt med den bedröfliga påföljd för den svaga inteckningens innehafvare, att han ställes i valet mellan att själf inropa fastigheten eller lämna sina pengar i sticket; och om han inropar fastigheten, riskerar han att få betala hela köpesumman kontant eller att föra vanskliga underhandlingar med innehafvare af inteckningar med bättre rätt, innan han vinner visshet om, att dessa inteckningar helt eller delvis få stå kvar. Ägaren af en fastighet vinner också bestämda fördelar genom det nya systemet just därför, att man kan vänta, att spekulanternas krets kommer att vidgas och deras håg att bjuda kommer att stegras, om de icke behöfva riskera att nödgas fullgöra likviden kontant utan såsom en köpare vid frivillig försäljning få öfvertaga inteckningarna. Slutligen kommer inroparen enligt detta förslag i en väsentligt förmånligare ställning, i det att han strax efter auktionen, så snart densamma vunnit laga kraft, kan få ett fullt korrekt gravationsbevis — ett gravationsbevis som icke, i olikhet med hvad nu så ofta blir förhållandet, utvisar, att fastigheten graveras af något mer än den verkliga gör och icke släpar med sig den obehagliga påteckningen, att denna fastighet en gång blifvit begärd i exekutiv försäljning. Ej heller komma de inteckningar, som äro dödade, att vidare synas i gravationsbeviset, och sålunda kunna icke, såsom nu är förhållandet, personer blifva lurade att öfvertaga inteckningar, som gravationsbeviset utvisar såsom gällande, medan de i själfva verket äro döda.

Alla dessa förtjänster tillsammantagna löpa ut i ett bestämdt stärkande och stadgande af fastighetskrediten, och detta icke minst beträffande de svaga inteckningarna; jag måste därför säga, att af de anmärkningar, grefve Spens gjort mot förslaget, den, att det skulle sätta fastighetskrediten i fara, det synes mig minst berättigad.

Jag skall nu gifva mig närmare in på de särskilda anmärkningarna i reservationen. Den första är, att utmätningssökandes möjlighet att komma till sin rätt skulle försvåras. Ty han skall förskottera auktionskostnaden och i händelse någon försäljning

*Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
utsöknings-
lagen.*
(Forts.)

Lagförslag om ändring i vissa delar af 1862 års utsköfningslagen. icke kommer till stånd — hvilket blir fallet, om det fastställda lägsta budet ej bjudes, och sålunda de bättre liggande fordringarna ej täckas — kommer han att definitivt få stå för denna kostnad. Ja, detta är sant; men låtom oss vända på saken och se till, huru det förhåller sig enligt nuvarande system! Nu kan en exekutiv försäljning begäras af en borgenär, som själf icke har den ringaste förhoppning att få ut ett enda öre af köpeskillingen, men som ändå tvingar fram dess försäljning med den påföljd, att auktionskostnaden först af allt tages ut ur fastigheten. Hvem blir då lidande på detta? Jo, den siste inteckningshafvaren, hvars inteckning blir så mycket mindre betäckt som det belopp utgör, som svarar mot auktionskostnaden. En sådan auktion är alltså icke ägnad att bereda den, som satt förfarandet i gång, den ringaste fördel, men i stället kommer den att bereda svåra olägenheter för de svagaste inteckningshafvarne förutom de olägenheter, som den bereder ägaren och innehafvare af inteckningar med bättre rätt. Erfarenheten gifver nogsamman vid handen, att dylika okynnesauktioner, som anställas af personer, som själfva icke ha någon fördel af dem, icke äro sällsynta utan tvärtom höra till det vanliga. Nu kan man fråga: hvilket är det riktigare, det nyttigare att sådana okynnesauktioner på redan fullgraverade fastigheter ske på initiativtagarens egen risk eller på inteckningshafvarens risk? Mig synes att förslaget i detta afseende intager en riktig ståndpunkt. Är det åter så, att fastigheten icke är graverad eller icke hårdt graverad, så har tydligen utmätningssökanden lika god utsikt enligt förslaget som nu att komma till sin rätt. Är det slutligen så, att fastigheten i det närmaste är fullgraverad men dock så, att utmätningssökanden rimligtvis kan sätta i fråga att få något med, då gifver förslaget honom bättre utsikt än nu gällande rätt. Ty af flera skäl kan han hysa större förhoppning, att köpeskillingen skall gå till högre belopp enligt förslaget än enligt nu gällande system, och han kan således hoppas, att icke endast auktionskostnaden blir betäckt utan att han också, hvad som är den förnuftiga meningen med försäljningsförsöket, skall få själfva sin fordran gulden. Att köpeskillingen i genomsnitt bör komma att gå till högre belopp enligt föreliggande förslag än enligt nu gällande rätt, beror på de förut af mig framhållna förtjänsterna hos förslaget. Först och främst är inroparen säker på att få öfvertaga inteckningarna — och detta utan personlig ansvarighet — och han behöfver därför vida mindre kontanta medel till sitt förfogande. För det andra får han, i den mån det finnes något värde i fastigheten ograveradt, detta mycket snart konstateradt genom ett korrekt gravationsbevis, med den påföljd att han kan utnyttja det verkliga kreditvärde, som fastigheten äger. Bägge dessa faktorer äro af den största praktiska betydelse. De komma att vidga spekulanternas krets och förmå dem att bjuda högre, och detta kommer icke

endast ägaren och in-teckningshafvare utan äfven i sista hand utmätningssökanden tillgodo.

I detta sammanhang ber jag att få påpeka, att de bägge betydande förtjänster hos förslaget, som jag nu berört, däremot icke äro förenade med den utväg grefve Spens anvisar i sin reservation. Reservanten vill där behålla det nuvarande systemet med den modifikation, att de bäst belägna in-teckningarna — till en tredjedel af taxeringsvärdet — skulle oberörda af försäljningen öfvertagas af köparen och sålunda icke tvångskonverteras. I förbigående vill jag anmärka, att det förefaller mig att denna gräns, $\frac{1}{3}$ af taxeringsvärdet, är så snåft tilltagen, att icke ens bergsäkra kassalån skulle bli oberörda. Om man jämkar till två tredjedelar, vinner man visserligen en fördel, nämligen att tvångskonvertering af goda in-teckningar omöjliggöres, men de andra förtjänsterna komma att saknas. De svagare in-teckningshafvarne riskera alltjämt okynnesauktioner och att blifva ställda i det obehagliga valet mellan att själfva ropa in fastigheten eller ock förlora sina penningar. En inropare skulle icke så snart som enligt förslaget få fastigheten rensad från in-teckningar, som förlorat sin verkan, och slutligen kan han ej heller på förhand beräkna, huru mycket han skall vara nödsakad att hålla kontant till reds på likviddagen.

Grefve Spens anmärkte, att det blir svårt för en utmätningssökande att på förhand beräkna, huruvida han har utsikt eller icke att få något med af likviden, ty huru stora fordringar de föregående in-teckningshafvarne ha, är icke godt att veta. Jag tror emellertid, att den ärade anmärkaren härvid mera tänkt på huru saken skulle gestalta sig från den nu gällande rättens ståndpunkt. Enligt det nya systemet blir det lättare att göra den ifrågavarande beräkningen, och detta af två skäl. Det första skälet är, att genom förslaget införes ägarehypoteket, som gör in-teckningarnas kapitalbelopp effektiva. Det andra skälet är, att förslaget sätter ner den ränta, som skall påläggas fastigheten, från tre till två år eller med andra ord från 18 eller 15 % till 12 eller 10 %, hvilket också verkar i den riktning, att man med större säkerhet kan beräkna hvad som verkligen ligger före utmätningssökanden eller före en viss in-teckning i egendomen.

Just ägarehypoteket är emellertid föremål för grefve Spens andra anmärkning. Detta ord är ett uttryck för den principen, att om en in-teckning ligger inne hos fastighetsägaren eller är blott delvis belånad, vare sig detta beror på, att den är delvis amorterad eller från början varit öfverhypotek, så skall in-teckningen eller denna icke utnyttjade del af in-teckningen räknas såsom en tillgång hos fastighetsägaren. Praktiskt betyder detta, att den står till buds för utmätningssökanden eller konkursborgenärerna såsom en dem tillkommande tillgång. Förhållandet blir sålunda icke såsom nu, att en in-teckningshafvare med sämre läge

*Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
utsöknings-
lagen.*

(Forts.)

Lagförslag om ändring i vissa delar af utsökningslagen. för sin inteckning rycker upp, endast därför att en föregående inteckning icke är fullt effektiv, hvilket han nu gör utan all sin förskyllan eller värdighet. Själftva principens riktighet har grefve Spens icke bestridt, och den är naturligtvis en omedelbar konsekvens af det faktum, att redan nu ägaren kan lösa in en sin inteckning och sedan åter släppa ut den i rörelsen med bibehållen förmånsrätt, utan att senare inteckningars innehafvare kunna där- emot framställa någon anmärkning. Är det icke i själftva verket orimligt, att om nu vid just det tillfälle, då exekutiv auktion på en fastighet sker, en inteckning däri är helt eller delvis outnyttjad, skall detta komma alla efterkommande inteckningshafvare tillgodo, ehuru de gifvetvis icke tagit hänsyn till den saken, då de beviljade lånet, och beräknade sin risk och betingade sig ränta i öfverenstämmelse därmed? Man kan nämligen säga, att på grund af att en framför liggande inteckning åter kan släppas ut i rörelsen med bibehållen förmånsrätt, så vågar ingen långgifvare räkna med den möjlighet, att han skall komma upp till bättre förmånsrätt. Här finns således ett kreditvärde, som blir outnyttjad.

Om således ägarehypoteket är det principiellt riktiga, så är det å andra sidan ock, praktiskt sedt, en hörnsten i förslaget. Ty det är icke möjligt att genomföra, hvad här afses, nämligen att man redan vid auktionen skall kunna konstatera, hvad som skall gå ut ur fastigheten, utan att man får räkna alla inteckningar såsom fullt effektiva, hvilket åter blir en följd af införandet af ägarehypoteket.

Nu har emellertid grefve Spens fäst uppmärksamheten på ett par praktiska olägenheter beträffande ägarehypoteket. Det är icke min mening att förneka, att sådana kunna förekomma, men en annan sak är, om de äga den räckvidd, som grefve Spens velat göra gällande. Fråga är om det fall, att inteckningen är belånad, men för en skuld, som är lägre än dess belopp, och sålunda delvis outnyttjad. — Det är i detta fall man egentligen talar om ägarehypoteket. — Då skall enligt förslaget, om exempelvis en senare intecknings innehafvare ropar in fastigheten på exekutiv auktion, detta ägarehypoteksbelopp gå ut kontant till ägaren af fastigheten. Grefve Spens fäster då uppmärksamheten på det stötande uti, att denne inteckningshafvare, som måhända icke får sin egen fordran betäckt, tvärtom får betala till sin egen gäldenär. Först är emellertid då att anmärka, att det icke är säkert, att fastighetens ägare personligen är gäldenär till inroparen, ty det är beroende på, om fastighetens ägare är personligen ansvarig för dennes inteckning eller icke. Har han icke personlig ansvarighet, då är han ju att betrakta såsom en panthafvare, så god som en annan, i fråga om sitt ägarehypotek. Men det är stötande för rättskänslan, säger man, om han är personligt ansvarig. Då är att märka, att om inteckningshafvaren är en

klok och praktisk man, så har han ett skyddsmedel mot obehagliga eventualiteter. Han kan lagsöka sin personligen ansvarige gäldenär samtidigt, icke blott efter 13 §, utan äfven efter 12 § utsökningslagen, med den effekt, att han, genast då ägarehypoteket faller ut, kan anvisa utmätningsmannen att slå ned på det såsom en utmätningsbar tillgång. Ja, hvad mera är, han kan låta bli att anställa fastighetsauktion och nöja sig med att för sin obetalta ränta slå ned på ägarehypoteket såsom en utmätningsbar tillgång.

*Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
utsöknings-
lagen.
(Forts.)*

Nu säger emellertid grefve Spens i sin andra anmärkning, att det icke blir så lätt att slå ned på detta ägarehypotek. Vid utmätning af ägarehypoteket skall så tillgå, att man utmäter *den rätt*, ägaren tillkommer till det värde, hans hos tredje man pantsatta inteckning äger utöfver den skuld, hvartill den pantsatts. För att denna rätt skall bli något begärlig vid exekutiv auktion å densamma, måste den förvandlas till en verklig inteckning, som är utbruten ur den större inteckningen. Nu menar reservanten, dels att det är svårt att få reda på, att detta ägarehypotek existerar, och dels att inteckningshafvaren, från hvilken inteckning utbrytningen skall ske, kanske tredska att lämna sin medverkan till utbrytningen. Nu är emellertid att märka, att han är lagligen skyldig till detta och kan tvingas därtill, och för det andra, att han icke har något intresse i att motsätta sig det, ty det utbrutna ägarehypoteket kommer att gå med förmånsrätt efter hans egen inteckning, och sålunda är hans inteckning af lika mycket värde såsom säkerhet för hans fordran, som den var förut. Men framför allt bör man besinna, att det mest praktiska fallet af ägarehypotek utan tvifvel blir hypoteksföreningarnes inteckningar, som delvis amorterats. Och man kan naturligtvis icke föreställa sig annat, än att hypoteksföreningarna skola lojalt lämna sin medverkan till att fullgöra den skyldighet, som lagen pålägger dem. Jag menar alltså, att om man närmare ser på de anmärkningar, som grefve Spens gjort beträffande ägarehypoteket, så måste deras praktiska betydelse komma att icke oväsentligt reduceras.

Hvad så beträffar de ogynnsamma förhållanden för jordbruket, som reservanten befarar, så beror hans oro därpå, att han tänkt sig, att en fastighet kan komma att bli osäld och att den icke kan ens under konkurs blifva försäld. Ja, så kommer väl dock icke saken att te sig i praktiken, ty inteckningshafvaren har under konkursen s. k. anslutningsrätt, d. v. s. han äger att begära, att fastigheten skall säljas såsom för hans fordran. Detta kommer att medföra, att lägsta budet flyttas ned högst betydligt eller flyttas upp — hvilket uttryck man nu vill använda — och kommer det så långt som till konkurs, blir följderna häraf säkert i regeln den, att fastigheten blir såld. Härtill har inteckningshafvaren både makt och intresse, och det är icke skäl att antaga,

Lagförslag om ändring i vissa delar af utskökningslagen. att inteckningshafvarne skulle vara så försumliga, att de icke skulle bevaka sina välförstådda intressen. Härmed sammanhänger grefve Spens' påstående, att själfva fastighetskrediten skulle försämrans genom förslaget, ett påstående, som jag redan i ett annat sammanhang berört. Vore det sant, då vore förslaget sorgligen misslyckadt, eftersom dess uppgift är att stärka fastighetskrediten. Grefve Spens har emellertid härvidlag endast fäst sig vid en enda faktor, som skulle verka ogynnsamt, men han har underlåtit att fästa sig vid alla de mäktiga faktorer, som verka i motsatt, i gynnsam riktning.

Hvad slutligen angår det genom förslagets antagande ökade arbetet för myndigheterna, så är den anmärkningen på förhand besvarad af herr Hallberg, som betonade, att myndigheterna få att göra med vida klarare och tydligare lagbestämmelser än för närvarande; de hafva dessutom att tillgå dessa utmärkta exempel, som finnas bifogade lagförslaget, och som kunna vara till en väsentlig hjälp för dem vid fastighetsauktionerna. Slutligen kan jag äfven i öfrigt icke finna, att det genom förslagets antagande blir lagdt mera på myndigheterna eller kommer att ställas större anspråk på deras förmåga för framtiden. De kinkiga fallen beträffande gemensamma inteckningar bli visserligen icke lätta för öfverexekutor att handlägga, lika litet lätta som hittills, men att de skulle bli försvårade, kan jag icke finna, att grefve Spens lyckats leda i bevis.

Slutligen skall jag be att få erinra därom, mina herrar, att det bästa alltid varit det godas fiende. De brister, som på en eller annan punkt vidlåda detta förslag, äro icke af den art, att de låta sig aflägsnas genom en sådan öfverarbetning, som grefve Spens tänkt sig; ty de äro dels sådana, som bero på, att man vid regleringen af denna del af rätten är bunden af den ordning, som finnes på annat håll fastslagen — exempelvis genom den gräns vår rätt uppdrager mellan fast och lös egendom — och dels sådana, som utan tvifvel komma att framträda, men som för närvarande icke låta sig öfverblickas. Endast erfarenheten kan gifva verkligt vittnesbörd om dem, och utan tvifvel blir följden, att när något decennium gått efter det att, som jag nu hoppas, lagen antagits, man kommer att verkställa de jämkningar, hvaraf lagen då finnes vara i behof.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Grefve Spens: Jag skall endast be att i största korthet få säga några ord i anledning af den siste ärade talarens yttrande.

Beträffande min anmärkning, att den obligatoriska förskotteringen af utmättnings- och försäljningskostnaden verkar ogynnsamt för utmätningssökanden och försvårar för honom att få verkställighet af dom, har den ärade talaren hufvudsakligen invändt, att sådan förskottering är nödvändig för att förekomma

exekutiva okynnesförsäljningar, hvilka nu kunna ske i stort omfång.

Härpå vill jag endast svara, att jag undrar, om man med fog kan säga, att det är en okynnesförsäljning, som man åstadkommer, då man försöker att hos en gäldenär uttaga sin domfästa fordran.

Herr Alexanderson yttrade, att det föreslagna förfarandet komme att medföra den stora fördelen, att en inropare vid en exekutiv auktion å fastighet ej behöfde så mycket kontanta medel. Ja, därtill får jag säga, att om, såsom jag förutsätter i min reservation, in-teckningar, hvilka ligga inom $\frac{2}{3}$ af taxeringsvärdet, skola få in-nestå i egendomen, behöfver ju köparen ej afsevärdt mera kontanta medel efter mitt förslag än efter utskottets förslag.

Jag har visserligen ej närmare utfört mitt förslag, hvilket tiden ej medgifvit, men jag har sagt, att jag anser en hel del förändringar angående fastighetsförsäljningsförfarandet vara lämpliga. Jag har vidare med afseende å ägarehypoteket framhållit, att det är till nytta för jordägaren, och riktigt, att han skall kunna förfoga öfver de delar af in-teckningar, som äro afbetalda eller icke belånade. Men jag anser därför ej, att man därvidlag skall gå så långt, att en borgenär vid tvångsförsäljning ej skall kunna få ut sin fordran, om han har den domfäst och förvärfvat sig förmånsrätt för densamma, genom utmätning, utan att då i stället gäldenären skall få pengarna. Detta anser jag vara opraktiskt och oriktigt.

Beträffande ägarehypoteket har ju herr Alexanderson med-gifvit, att det medför vissa olägenheter, men han har liksom jag påpekat, att det är alldeles nödvändigt för borgenärsför-teckningens upprättande och fastställande af ett lägsta bud. Jag anser emellertid att denna anordning är förbunden med alltför stora olägenheter för att den bör införas.

Huru förslaget kommer att inverka på jordbruket och dess kreditförhållanden är en mycket svår fråga att besvara. Jag hoppas, att herr Alexanderson skall få rätt i sina antaganden.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock att paragrafen skulle afslås.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande af paragrafen vara med öfvervägande ja besvarad.

4, 13, 22, 28, 48, 52, 62, 63, 71, 74, 79—82 och 85—88 §§.

Godkändes.

*Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
utskottets-
lagen.*
(Forts.)

Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
utsöknings-
lagen.
(Forts.)

5 kap.
89—136 §§.
Godkändes.

6 kap.
137—168 §§.
Godkändes.

7 kap.
169 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

169 §.

Kommer vid auktion å fast egendom försäljning icke till stånd, och vill utmätningssökanden, att afkastningen skall användas till gäldande af hans fordran, äge han äska, att egendomen sättes under särskild förvaltning; framställe dock därom hos auktionsförrättaren yrkande, innan förrättningen afslutas. Den för förvaltningen nödiga kostnad skall af sökanden på anfordran förskjutas.

(i utskottets förslag:)

169 §.

Kommer vid auktion å fast egendom försäljning icke till stånd, och vill utmätningssökanden, att afkastningen skall användas till gäldande af hans fordran, äge han äska, att egendomen sättes under särskild förvaltning; framställe dock därom hos auktionsförrättaren yrkande, innan förrättningen afslutas. *Har auktionen förrättats af utmätningssökanden, äggen honom att, där sådant yrkande framställts, ofördröjligen göra anmälan därom hos öfverexekutor och tillika insända borgenärsförteckningen.*

Den för förvaltningen nödiga kostnad skall af sökanden på anfordran förskjutas.

Herr Hallberg: Herr talman! Som jag redan antydt är jag af den åsikt, att utskottets här föreslagna ändring i 169 § icke är att förorda. Det är ju så, att utmätningssökande, om vid auktion på fast egendom försäljning ej kommer till stånd, äger att begära, att egendomen ställes under tvångsförvaltning. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skall, om sådan begäran framställles, auktionsförrättaren, d. v. s. Konungens befallningshafvande eller kronofogde, tillsätta syssloman för förvaltningen och handhafva tillsynen öfver denna, därest det nu gäller fastighet på landet. Men utskottet har gjort den ändring, att förordnande af sysslo-

man alltid skulle ankomma på Konungens befallningshafvande, åt hvilken denna uppgift ansetts med större trygghet kunna anförtros. Men jag ifrågasätter, huruvida denna utskottets uppfattning är riktig. Därest Konungens befallningshafvande skall utse syssloman, måste nog i de flesta fall kronofogdens förslag å lämplig person inhämtas. Gäller det att öfva tillsyn å sysslomannens förvaltning, något som skall åligga den, som förordnat honom, bör ju kronofogden, som står saken närmare, vara vida bättre än Konungens befallningshafvande skickad att fullgöra denna uppgift. Det är ju ej möjligt att inne på landskansliet sitta och bedöma, hur en långt aflägsen fastighet förvaltas af en syssloman, utan Konungens befallningshafvande måste till ledning för sitt omdöme inhämta upplysningar genom kronofogden. Jag kan således ej finna annat, än att den af utskottet förordade ändringen endast leder till omgång. För öfrigt synes mig utskottets ståndpunkt förete en viss inkonsekvens, ity att utskottet föreslagit, att i stad, där öfverexekutor ej finnes, utan denna funktion utöfvas af Konungens befallningshafvande, icke Konungens befallningshafvande utan magistraten skall utöfva de funktioner beträffande tvångsförvaltning, hvarom det nu är fråga. För detta undantag har utskottet ej annat skäl, än att det synes vara olämpligt, att tillsynen i fråga skulle fullgöras af Konungens befallningshafvande. I hvad mån det skulle vara olämpligt har jag ej kunnat uppfatta. Hvad åter beträffar frågan om dess anförtröende åt kronofogde eller magistrat, så vågar jag väl som ett allmänt omdöme uttala, att kronofogden är därtill lika skickad som en magistrat i en småstad — detta vare sagdt med all respekt för öfrigt för våra magistrater. Det är ju endast smärre städer, där det ej finnes särskild öfverexekutor tillsatt.

Utskottets förslag synes mig dessutom krångla till saken mer än behöfligt. Har nämligen nu Konungens befallningshafvande, som utskottet ifrågasätter, utsett syssloman, skall denne syssloman till Konungens befallningshafvande insända redovisning jämte de medel, som influtit genom tvångsförvaltningen. Men här inrymmer utskottets förslag rätt för Konungens befallningshafvande att, om så finnes lämpligt, uppdraga åt kronofogden att verkställa likviden af dessa medel, ett värf som emellertid är vida mer grannlaga än utsendet af syssloman. I det fall, att det uppdrages åt kronofogden att verkställa likviden, skola dessa pengar således skickas tillbaka ut till kronofogden.

Vidare: så länge tvångsförvaltningen fortgår äger utmätningsökanden att när som helst påkalla fastighetens försäljning. Begäran därom skall enligt utskottets förslag alltid göras hos Konungens befallningshafvande, men har kronofogden hållit en auktion, som ej föranledt försäljning, måste Konungens befallningshafvande naturligtvis uppdraga åt kronofogden att hålla den nya auktionen, eftersom han redan från början tagit ärendet om

*Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
utsöknings-
lagen.*

(Forts.)

Lagförslag om ändring i vissa delar af utesökningslagen. hand. Således är det en onödig omgång, som skulle föranledas af utskottets förslag.

(Forts.) Enligt Kungl. Maj:ts proposition skulle samtliga de funktioner beträffande tvångsförvaltning, som jag berört, tillkomma auktionsförrättaren. Och jag anser riktigt, att det därvid får förblifva. Utskottets förslag skulle helt visst endast lända till sakens intrasslande.

Jag hemställer, herr talman, att denna § måtte återställas till den lydelse den har enligt Kungl. Maj:ts förslag, och sålunda utskottets betänkande härutinnan afslås.

Herr Håkanson: Herr talman, mina herrar! Då jag deltog i den förberedande behandlingen inom lagutskottet af detta ärende, förfäktade jag den åsikt, att utskottet i fråga om tvångsförvaltning af fast egendom borde godkänna Kungl. Maj:ts proposition oförändrad. Utskottet har emellertid föreslagit, att förordnande för syssloman att omhändertaga egendomen skulle meddelas af öfverexekutor i stället för af auktionsförrättaren. Häraf hafva föranledts ändring såväl i nu föreliggande paragraf som i åtskilliga följande paragrafer. Emellertid fann jag saken i själva verket rätt obetydlig. Jag skulle ej heller dristat mig att här i kammaren framställa yrkande om bifall härutinnan till den kungl. propositionen oförändrad och därigenom möjligen föranleda en sammanjämkning, om jag ej hade mig bekant, att i följd af ett i annat afseende fattadt beslut inom Andra kammaren lagförslaget i allt fall kommer tillbaka till lagutskottet för sammanjämkning. Då så är förhållandet, kan jag ej underlåta att återgå till och fortfarande förfäktat den ståndpunkt jag intog inom lagutskottet.

Jag får därför, herr talman, ansluta mig till det af herr Hallberg framställda yrkandet, hvilket torde afse såväl 169 § som öfriga paragrafer i samma kapitel, i hvilka ändringar af nu angifven anledning föreslagits.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende å förevarande paragraf annat yrkande ej förekommit, än att motsvarande paragraf af Kungl. Maj:ts förslag i ämnet skulle godkännas.

Sedermera gjordes propositioner, först på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag samt vidare på bifall till nyssnämnda yrkande, och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

170, 171, 173, 174, 175 och 177 §§.

Nu föredragna paragrafer hade denna lydelse:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

170 §.

Sättes egendom under tvångsförvaltning, som i 169 § sägs, förordne *auktionsförrättaren* syssloman att omhändertaga egendomen och besörja förvaltningen.

Har ej gäldenären annat hemvist att tillgå, anwise sysslomannen honom nödiga rum till bostad; och må han i dem bo kvar till näst infallande fardag för afträdande af förhyrd lägenhet.

Är egendomen upplåten till arrendator eller hyresgäst, skall i fråga om legotagarens rätt att å legoavgift afräkna fordran hos gäldenären eller åberopa uppgörelse, som träffats med denne, hvad i 133 § 2 mom. är stadgadt äga motsvarande tillämpning.

171 §.

Sysslomannen skall inom en månad efter hvarje kalenderårs utgång, dock icke för kortare tid än ett fjärdedels år, till *auktionsförrättaren* afgifva redovisning för sin förvaltning. I redovisningen äge sysslomannen tillgodoföra sig skäligen arfvode för sitt bestyr.

Auktionsförrättaren äge skilja sysslomannen från befattningen, där skal därtill äro, och förordna annan i hans ställe.

173 §.

Sedan redovisning till *auktionsförrättaren* inkommit, ut-sätte denne ofördröjligen tid och ort för *sammanträde mellan borgenärerna* och kungöre det minst tio dagar förut i allmänna tid-

(i utskottets förslag:)

170 §.

Är tvångsförvaltning, som i 169 § sägs, *begärd*, förordne *öfverexekutor* syssloman att omhändertaga egendomen och besörja förvaltningen.

Har ej gäldenären annat hemvist att tillgå, anwise sysslomannen honom nödiga rum till bostad; och må han i dem bo kvar till näst infallande fardag för afträdande af förhyrd lägenhet.

Är egendomen upplåten till arrendator eller hyresgäst, skall i fråga om legotagarens rätt att å legoavgift afräkna fordran hos gäldenären eller åberopa uppgörelse, som träffats med denne, hvad i 133 § 2 mom. är stadgadt äga motsvarande tillämpning.

171 §.

Sysslomannen skall inom en månad efter hvarje kalenderårs utgång, dock icke för kortare tid än ett fjärdedels år, till *öfverexekutor* afgifva redovisning för sin förvaltning. I redovisningen äge sysslomannen tillgodoföra sig skäligen arfvode för sitt bestyr.

Öfverexekutor äge skilja sysslomannen från befattningen, där skal därtill äro, och förordna annan i hans ställe.

173 §.

Sedan redovisning inkommit, skall för *fördelning af behållningen sammanträde hållas inför öfverexekutor* eller, där redovisningen afser fast egendom å landet och *öfverexekutor* *pröfvar* så-

Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
utsöknings-
lagen.

(Forts.)

Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
utsöknings-
lagen.
(Forts.)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

ningarna samt, där så ske kan, i tidning inom orten; låte ock kungörelsen införas i länskungörelserna. Borgenärerna och gäldenären skola ock genom särskilda kallelsebref, efter ty i 103 § 2 mom. stadgas, om sammanträdet underrättas.

174 §.

Vid sammanträde, som i 173 § sägs, framlägge *auktionsförrättaren* den inkomna redovisningen och verkställe därefter fördelning af behållningen mellan de borgenärer, som i 172 § äro nämnda, efter det företräde dem emellan lag stadgar.

Å fordran, som finnes upptagen i den för auktionen upprättade borgenärsförteckningen, varde utdelning beräknad, ändå att fordringen ej anmäles vid sammanträdet; och gälle anmälan vid ett sammanträde jämväl för ett senare.

I öfrigt skall i fråga om fördelningen och verkställighet af beslut därom tillämpas hvad angående fördelning af köpeskilling för fast egendom är stadgadt.

175 §.

Är utmätningssökandens fordran intecknad i egendomen, åligge *auktionsförrättaren* att, när likvid å hufvudstolen utfaller, därom, sedan fördelnin-

(Utskottets förslag:)

dant lämpligare, inför utmätningssökmannen i orten. Förrättningsmannen utsatte ofördröjligen tid och ort för sammanträdet och kungöre det minst tio dagar förut i allmänna tidningarna samt där så ske kan, i tidning inom orten; låte ock kungörelsen införas i länskungörelserna. Borgenärerna och gäldenären skola ock genom särskilda kallelsebref, efter ty i 103 § 2 mom. stadgas, om sammanträdet underrättas.

174 §.

Vid sammanträde, som i 173 § sägs, framlägge *förrättningsmannen* den inkomna redovisningen och verkställe därefter fördelning af behållningen mellan de borgenärer, som i 172 § äro nämnda, efter det företräde dem emellan lag stadgar.

Å fordran, som finnes upptagen i den för auktionen upprättade borgenärsförteckningen, varde utdelning beräknad, ändå att fordringen ej anmäles vid sammanträdet; och gälle anmälan vid ett sammanträde jämväl för ett senare.

I öfrigt skall i fråga om fördelningen och verkställighet af beslut därom tillämpas hvad angående fördelning af köpeskilling för fast egendom är stadgadt.

175 §.

Är utmätningssökandens fordran intecknad i egendomen, åligge *förrättningsmannen* att, när likvid å hufvudstolen utfaller, därom, sedan fördelnin-

(Kungl. Maj:ts förslag:)

gen blifvit godkänd eller vunnit laga kraft, göra anmälan å landet hos domaren och i stad hos rätten samt därvid tillika insända fördelningslängden.

177 §.

Den, som begärt tvångsförvaltning, *vare öppet* att när som helst hos *auktionsförrättaren* äska, att egendomen ånyo utbjudes till försäljning. Har sådant yrkande gjorts, eller har för annan borgenärs fordran egendomen blifvit utmätt, åligge sysslomannen att till auktionsförrättaren före auktionen eller, där jämlikt 102 § särskildt sammanträde skall hållas, före det sammanträde afgifva redovisning. För medel, som ej sålunda redovisats, skall redovisning lämnas före det sammanträde, då fördelning af köpeskillingen skall äga rum.

Herr Hallberg: Jag hemställer med föranledande af det beslut, som kammaren fattat rörande § 169, att jämväl §§ 170, 171, 173, 174, 175 och 177 måtte erhålla samma lydelse som enligt Kungl. Maj:ts proposition.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande föreliggande paragrafer endast yrkats, att motsvarande paragrafer af Kungl. Maj:ts förslag i ämnet skulle godkännas.

Härefter gjordes propositioner, först på dessa paragrafers godkännande i enlighet med hvad utskottet föreslagit samt vidare på bifall till nyssnämnda yrkande, och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Öfriga delar af utskottets förslag.

Godkändes.

Punkten 2.

Utskottets förslag till lag om tillägg till 23 § i förordningen

Första kammarens protokoll 1912. Nr 35.

(Utskottets förslag:)

gen blifvit godkänd eller vunnit laga kraft, göra anmälan å landet hos domaren och i stad hos rätten samt därvid tillika insända fördelningslängden.

177 §.

Den, som begärt tvångsförvaltning, *äge* när som helst hos *öfverexekutor* äska, att egendomen ånyo utbjudes till försäljning. Har sådant yrkande gjorts, eller har för annan borgenärs fordran egendomen blifvit utmätt, åligge sysslomannen att till auktionsförrättaren före auktionen eller, där jämlikt 102 § särskildt sammanträde skall hållas, före det sammanträde afgifva redovisning. För medel, som ej sålunda redovisats, skall redovisning lämnas före det sammanträde, då fördelning af köpeskillingen skall äga rum.

Lagförslag om ändring i vissa delar af utskökningslagen.
(Forts.)

Lagförslag den 10 augusti 1877 om nya utsökningslagens införande och hvad om ändring i i afseende därå iakttagas skall.

vissa delar af
utsöknings-
lagen.

(Forts.)

Herr Hallberg: Herr talman! De ändringar, som kammaren beslutat i redan föredragna lagförslag, torde föranleda, att den ändring utskottet ifrågasatt i lagen »om tillägg till 23 § i förordningen den 10 augusti 1877 om nya utsökningslagens införande och hvad i afseende därå iakttagas skall», är öfverflödig.

Jag hemställer alltså om afslag å utskottets betänkande i denna del.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende å förevarande punkt allenast yrkats, att det däri framlagda förslaget skulle afslås.

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande af ifrågavarande förslag samt vidare på afslag därå, och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkterna 3—15.

De af utskottet tillstyrkta lagförslagen godkändes.

Utskottets hemställan i afdelningen A).

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Afdelningarna B) och C).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Om aflösning
af torpare
m. fl. jord-
bruk på en-
skilda domä-
ner m. m.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 8 och 10 i denna månad bordlagda utlåtande nr 52, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående aflösning ytterst genom expropriation af torpare, bolagsarrendatorers och deras vederlikars jordbruk på enskilda domäner m. m.

I en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 206, hade herrar *Carl Lindhagen, Hj. Branting, Herm. Lindqvist, F. W. Thorsson, A. J. Christierson, E. Palmstierna, N. Persson, Värner Rydén* och *V. Larsson* hemställt, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till lagstiftningsåtgärder i ändamål att,

1:o) för jordbrukets upprätthållande och brukarnes frigörelse från beroende, i erforderliga fall och under för framtiden betryggande villkor åstadkomma aflösning ytterst genom expropriation (tvångsaflösning) af torpare, bolagsarrendatorers och deras vederlikars jordbruk på enskilda domäner;

2:o) i erforderliga fall och under för framtiden betryggande villkor åstadkomma aflösning ytterst genom expropriation (tvångs-

aflösning) af marken till lägenhetsinnehafvares besittningar på Ofri enskild grund; *Om aflösning af torparens m. fl. jordbruk på enskilda domäner m. m.*

3:o) i erforderliga fall och under för framtiden betryggande villkor åstadkomma aflösning ytterst genom expropriation (tvångsaflösning) af mark från stora enskilda domäner för nya jordbruk och nya bostadslägenheter; samt

4:o) vid jordlösen för den i föregående punkter omförmälda expropriation sådana stadganden måtte införas att någon oförtjänt vinst under inga förhållanden bereddes den store jordägaren.

Utskottet hade i detta utlåtande på anförda grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade afgifvits af herrar *Lindhagen* och *Persson* i Norrköping, hvilka hemställt, att Riksdagen i anledning af förevarande motion ville anhålla att Kungl. Maj:t måtte låta utreda och i den mån utredningen därtill föranledde för Riksdagen framlägga förslag till lagstiftningsåtgärder i ändamål att:

1:o) för jordbrukets upprätthållande och brukarnes frigörelse från beroende, i erforderliga fall och under för framtiden betryggande villkor åstadkomma aflösning ytterst genom expropriation (tvångsaflösning) af torparens, bolagsarrendatorers och deras vederlikars *jordbruk* på enskilda domäner;

2:o) i erforderliga fall och under för framtiden betryggande villkor åstadkomma aflösning ytterst genom expropriation (tvångsaflösning) af marken till *lägenhetsinnehafvares* besittningar på ofri enskild grund;

3:o) i erforderliga fall och under för framtiden betryggande villkor åstadkomma aflösning ytterst genom expropriation (tvångsaflösning) af mark från stora enskilda domäner för *nya* jordbruk och *nya* bostadslägenheter;

4:o) vid jordlösen för den i föregående punkter omförmälda expropriation sådana stadganden måtte införas, att någon oförtjänt vinst under inga förhållanden bereddes den store jordägaren.

Herr Klefbeck: Jag får be om ursäkt för, att jag tager kammarens tid i anspråk för ett ärende, som är så närbesläktadt med det, som behandlades vid kammarens sammanträde i onsdags, men denna sak är för mig af så stor betydelse och inrymmer i sig så behjärtansvärda önskemål, att jag ej kan lofva bot och bättring, förrän kammaren gått dessa önskemål till mötes. Det förefaller mig, som om dessa önskingar, som här i motionen och reservationen framhållits, äro af en alldeles speciellt fosterländsk betydelse och att det därför borde ligga denna kammare om hjärtat att något tänka på hvad desamma kunna ha för gagnelig inverkan i stort för betydande grupper af vårt

Om aflösning lands befolkning. Det finnes väl öfverhufvud taget ingen sträfvad af torparens van, som vi böra varmare understödja än den, då kraftiga, dugliga medborgare söka komma i tillfälle att få ett stycke svensk jord att bruka. Det var en mycket inflytelserik medlem af denna m. fl. jordbruk på enskilda domäner m. m. kammarens majoritetsparti, som för några dagar sedan talade om, med hvilken förtjusning han skötte ett litet landbruk, som han förvärfvat i Stockholms närhet. Han var så glad öfver sina anläggningar, sina kor och annat, och det var som sagdt med synnerlig förnöjelse han talade om den erfarenhet, han i det stycket gjort. Det var glädjen öfver att ha ett litet stycke svensk jord att bruka, som tog sig uttryck i hela hans framställning. Vi hörde ock förra onsdagen, hur vår vördade vice talman med en viss stolthet förklarade, att han tillhörde de mäktiga och inflytelserika skånska jorddrottarnas klass. Han förklarade, att hans egendom var mycket liten, men så liten den än var, skänkte dess besittande och brukande honom en alldeles oförställd förnöjelse. Det förefaller mig, som om en åtgärd, som ginge i den riktning, att en stor grupp medborgare på samma sätt blefve i tillfälle att få ett stycke svensk jord, skulle vara af allra högsta behovet påkallad och för denna kammare synnerligen tacknämlig. Det är ju ej meningen att förneka, att i många fall äfven med nu gällande lagstiftning det kan yppa sig möjligheter för jordbrukare att komma åt ett jordstycke. Deras begäran upptages kanske i de flesta fall med tillmötesgående från de större jordägarnas sida. Men det gifves ju å andra sidan fall, när det visar sig omöjligt att komma till tals med den stora jordägaren, och den som önskar jord sålunda icke på något villkor kan få sin begäran tillfredsställd, och det är just för sådana fall, som en lagstiftning i nu antydd riktning vore så synnerligen önskvärd. Härtill kommer ock den omständigheten, att när på ett håll en större efterfrågan på småbruk gör sig gällande, detta visat sig i afsevärd grad inverka på själfva jordpriset. Det är nämligen så, att ju flere som anmäla sig vilja ha jord, i desto större grad inbjudes spekulationen, och följderna däraf blir, att den, som till sist skall få ett jordstycke, måste betala mer för detsamma, än han lämpligen kan gå i land med, när det sedan gäller att bruka detsamma. Jag vill därmed ej hafva uttalat något klander emot åtskilliga af dessa större jordägare, ty jag förstår, att det är fullt naturligt, att, när en vara kommer ut i marknaden, densamma blir beroende af det pris, som i marknaden gäller, men jag är därför ej blind för, att detta ökade jordpris kan välla den man, som vill köpa ett stycke jord, oerhörda svårigheter, ty vi förstå, hvilken skillnad det blir, om en person kan få ett stycke jord för rimligt pris och sedan kan få använda de medel han har till att köpa sig nödiga inventarier, kreatur och sådant och för öfrigt lägga sig vinn om jordens skötsel, eller om han skall köpa sin jord för ett högre pris och från början vara dömd att vara ur-

(Forts.)

ståndsatt att sköta sin jord så, att den lämnar bästa möjliga afkastning. Det är därför, som jag tror, att en lagstiftning i den riktning, som här föreslagits, är nödvändig både för att man skall komma åt litet jord och för att man skall komma åt den till rimligt pris.

Jag vill ej trötta kammaren med att bemöta alla de skäl som lagutskottet anfört. Jag vill blott i korthet söka bemöta ett par af dem. Lagutskottet talar om att expropriationsinstitutet af ett flertal kommittéer är redan förut föreslaget till införande. Men, säger utskottet, det är afsedt för undantagsfall. Jag vill då påpeka, att just motionären likaså framhåller, att denna expropriation endast skulle komma i fråga i erforderliga fall och då utföras med lämpor. Det, som utskottet i det stycket anfört, äro vi sålunda alla ense om, och det är alltså ej något skäl för afslag, utan kan lika mycket vara skäl för bifall.

Vidare framhålles, att förslaget skulle medföra en fullständig omgestaltning af jordbesittnings- och jordägarförhållandena. Jag får säga, att det förstår jag ej, ty, som jag framhöll härom dagen, man åsyftar ju att vid sidan af den större jordäganderätten gifva rum också åt den mindre, så att det för dessa mindre jordägare eller jordbrukare skulle blifva tryggare egendomsförhållanden och besittningsförhållanden än förut, och sålunda skulle detta, såvidt jag förstår, i viss mån stärka jordbesittnings- och jordägarförhållandena. Jag menar nämligen, att detta, att några småbruk afsöndras från det större, icke i egentlig mån inverkar på den större jordägarens jordförhållanden, utan att det lilla, som afsöndrats, är en mycket oväsentlig del af det hela.

Vidare framhålles, hurusom det för torparne under nuvarande förhållanden skulle vara af intresse att få behålla status quo, ity att de i ekonomiskt afseende skulle få stöd af de stora jordägarna. Det är ju med tacksamhet jag erkänner, att de stora jordägarna många gånger gifvit torparne detta stöd, men vill jag framhålla, att detta ej är den enda utväg, genom hvilken torparna kunna få ett dylikt stöd. Det finnes i våra dagar något som heter kooperaton, och som visat sig på så många områden vara synnerligen gagneligt.

Ja, jag skall ej hålla på längre. Jag vill sluta med att vädja till kammarens klokhet och sunda omdöme, ty de af herrarna, som tillhöra majoritetspartiet, förstå ju lika bra som jag, att sådana medborgare, som få en egen liten torfva att bruka och därmed en bit af Sveriges jord att älska, de bli för oss, farliga agitatorer, ej lika lätta att agitera upp, som missnöjda lösa arbetare, och detta är ju en synpunkt, som majoriteten benäget borde hafva i minnet och därför med mig instämma i ett bifall till reservationen, till hvilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Om aflösning af torparens m. fl. jordbruk på enskilda domäner m. m.

(Forts.)

Om aflösning af torparens m. fl. jordbruk på enskiilda domäner m. m. Herr af Ekenstam: Jag torde ej behöfva blifva så mångordig, i trots af den siste ärade talarens vädjan till kammaren att tänka på att skaffa en del småbrukare, som skulle utgöra själfva tyngdpunkten i samhället. Jag medgifver ju så gärna, att hans tanke, att det bör finnas småbrukare, är riktig, men ej får man väl gå fram på hvilka vägar som helst för att komma till det målet. Den gamla jesuitska satsen, att ändamålet helgar medlen, får väl dock ej tagas upp som högsta lag. Under sådana förhållanden torde jag å min sida knappt behöfva mer än vädja till dem af herrarna, som läst motionen samt utskottets utlåtande, huruvida ej verkligen lagutskottet ställt sig på ej blott det beståendes, utan äfven på det sunda förnuftets grund. Jag anser med hänsyn till de mångfaldiga gånger, då detta ämne förut varit uppe till behandling i kammaren, att vi icke behöfva vidare ingå i några detaljer, utan jag vill endast be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmanmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att i afseende på förevarande utlåtande under öfverläggningen yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels och att kammaren med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af jordbruksutskottets den 8 och 10 innevarande maj bordlagda utlåtanden:

nr 69, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande åt staden Jönköping af vattenrätt i Racksjön, och

nr 70, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af mom. 2 i gällande allmänna villkor och bestämmelser för den af staten utöfvade egnahemslänerörelsen,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Friherre Åkerhielm erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag är ledsen att nödgas meddela kammaren, att jag vid behandlingen af bankoutskottets memorial i fråga om gemensam votering angående dekoreringsen af Första kammarens plenisal kommit att lämna en uppgift, som ej visat sig riktig. Jag hade emellertid uppgiften från ett sådant håll, att jag ej hade någon anledning antaga annat, än att den var riktig. Nu är det dock så, att, såsom jag sedermera hört, Andra kammaren *icke* har afslagit vo-

teringspropositionen, utan tvärtom bifallit densamma. I det läge, hvori frågan nu kommit, kan jag ej annat än lifligt beklaga, om till följd af den uppgift jag lämnat frågan måhända fått en annan utgång i kammaren, än den eljest skulle hafva erhållit.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag får lof att aflägga den syndabekännelsen, att det var jag, som hviskade till friherre Akerhielm, att Andra kammaren afslagit voteringspropositionen, och jag kan ju få tala om, hur det gick till. Jag satt på den där stolen, bredvid stod herr Swartz, och då kom herr Holmqvist upp och sade till herr Swartz: »Ja, Andra kammaren har afslagit, då är det ju ej lönt att tala», och då trodde jag naturligtvis, att det gällde den fråga, som då var uppe — i synnerhet som jag hört, att herr Holmqvist var ifrig för att propositionen skulle bifallas. Men hans ord hade afseende på ett annat ärende: veterinärernas pensionering. Sålunda: det är min ursäkt, men också min skuld. Det är allt.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 104, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utvändig reparation af stora sjukhusbyggnaden vid garnisonssjukhuset i Stockholm;

nr 105, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ersättande från fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar af vissa förskottsvis utgifna medel;

nr 106, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående tillbyggnad och omändring af mässbyggnaden för underofficerare och manskap vid Lifgardet till häst;

nr 107, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående återuppförande för Svea trängkår af en nedbrunnen verkstadsbyggnad m. m.;

nr 108, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af en gevärsförrådsbyggnad med reparationsverkstad å Visborgs slätt;

nr 109, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af allmänna besparingar å riksstatens femte hufvudtitel till aflönande af en extra mariningenjör m. m.;

nr 110, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående täckande af öfverbetalning å den för Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästning afsedda delen af extra ordinarie anslagen till nybyggnader för kustartilleriets förläggning m. m.; samt

nr 111, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af besparingar å vissa extra ordinarie anslag till an-

skaffning af krigsfartygsmateriel för täckande af brister i andra dylika anslag.

Upplästes och godkändes sammansatta stats- och bankoutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 125, till Konungen, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag angående utlämnande af lån åt kommuner från konungariket Sveriges stadshypotekskassa m. m. samt om anslag till utredningens verkställande.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 127, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i inmutningsrätten;

nr 128, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående löneregleringar för prästerskapet i föreslagna nya församlingar i Stockholm; samt

nr 129, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar samt till lag om ändrad lydelse af 70 § utsökningslagen.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 22, i anledning af väckta motioner om antagande af sådana förändrade bestämmelser i riksdagsordningen, att valperioden till Andra kammaren utsträcker utöfver den nuvarande samt om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sådan ändring i bestämmelserna om val till Riksdagens Andra kammare, att valperioderna blifva fyraåriga och börja efter hvarje förnyelse af kammaren,

nr 23, i anledning af väckt motion angående förlängd funktionstid för landstingsmän och eventuellt för stadsfullmäktige,

nr 24, i anledning af väckta motioner om ändring af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen,

nr 25, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt för landsting att själf utse ordförande,

nr 26, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om viss ändring i gällande lagstiftning angående förvärfvande och förlust af medborgarrätt,

nr 27, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ersättning åt kommunala förtroendemän,

nr 28, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om obligatoriskt

utöfvande af rösträtten vid val till Riksdagens Andra kammare samt till landsting, samt

nr 29, angående talmannens i Andra kammaren vägran af proposition å remiss af en inom kammaren väckt motion om införande af republikanskt statskick;

statsutskottets memorial:

nr 87, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor,

nr 88, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts i punkt 56 under sjunde hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning om provisorisk lindring åt synnerligen skattetyngda kommuner, och

nr 89, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande ändring i aflöningsreglementet för tjänstemän vid telegrafverket;

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

nr 32, i anledning af väckt motion om upphäfvande af tullen å cement,

nr 33, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående en allsidig utredning rörande tullsystemets verkningar m. m.,

nr 34, i anledning af väckta motioner om upphäfvande af stämpelskatten å inrikes växlar,

nr 35, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser angående beskattning af socker, som under december månad år 1912 efter anmälan af svenska sockerfabriksaktiebolaget utlämnas till fritt bruk,

nr 36, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition i anledning af ifrågasatt förlängning af den å internationell konferens i Bryssel den 5 mars 1902 antagna konventionen angående beskattning af socker m. m.,

nr 37, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 31, i anledning af väckt motion om upphäfvande af tullen å fläsk,

nr 38, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 26, i anledning af väckt motion angående vissa lättnader i skattehänseende för föreningar med ideell verksamhet, och

nr 39, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 25, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i 8, 39 och 52 §§ af förordningen den 18 september 1908 angående stämpelafgiften, *dels ock* i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 34, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i staten för folkskollärarnas pensionsinrättning,

nr 36, i anledning af vissa framställningar rörande pensioner och understöd å allmänna indragningsstaten,

nr 37, angående förslag till ändringar i aflöningsstaten och reglementet för riksbanken,

nr 38, i anledning af väckt förslag om tillbyggnad och förändring af riksbankens byggnader i Halmstad och Kalmar, samt

nr 39, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i lagen om bankrörelse;

lagutskottets utlåtanden:

nr 53, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen samt till förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd), *dels ock* en i anledning däraf väckt motion,

nr 54, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af § 34 värnpliktslagen,

nr 55, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 80 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar och lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura,

nr 56, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa nya bestämmelser i afseende å mått och vikt,

nr 57, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om aflösning af vissa frälseräntor, lag om sammanläggning af frälseränta med den fastighet, hvaraf räntan utgår, lag om ändrad lydelse af 11 kap. 2 § jordabalken, lag om ändrad lydelse af 18 § i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom, lag om ändrad lydelse af 61 § i förordningen den 16 juni 1875 angående in-teckning i fast egendom och lag om ändrad lydelse af förordningen den 20 juli 1855 angående kronans rätt vid återbetalning af lån, som blifvit i jordebok antecknade, *dels ock* i anledning däraf väckta motioner, samt

nr 58, i anledning af återremiss af lagutskottets utlåtande nr 41 beträffande Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 11 kap. 9, 24 och 38 §§ rättegångsbalken;

jordbruksutskottets memorial och utlåtanden:

nr 29, med öfverlämnande till Riksdagen af förteckningar å försålda kronoegendomar samt å inköp af mark för bildande af kronoparker,

nr 71, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 3 § 1 mom. i lagen om rätt till fiske, och

nr 72, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upplåtande till småbruk af viss kronans jord-egendomar och de ecklesiastika boställena tillhörande jord;

första särskilda utskottets utlåtande nr 1, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arbetarskydd, *dels ock* i anledning däraf väckta motioner;

andra särskilda utskottets utlåtande nr 2, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag *dels* till lag om ändrad lydelse af 13 § i lagen angående medling i arbetstvister den 31 december 1906 och *dels* till lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag den 20 november 1909;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 18, i fråga om en af herrar Kronlund och Karlson i Västtomten i Andra kammaren väckt motion, nr 239, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande möjligheterna för en inhemsk tillverkning af mineraloljor och svafvel m. m., samt

nr 19, i fråga om en af herr Hage inom Andra kammaren väckt motion, nr 37, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående afskaffande af de personliga afgifterna till stat och kommun; äfvensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 16, i anledning af herr Bäckströms motion, nr 79, angående skrifvelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om upprättande af en statens liffförsäkringsanstalt.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Berggren* från och med den 24 i denna månad till innevarande riksdags slut.

Justerades elfva protokollsutdrag för denna dag.

På hemställan af herr talmannen medgaf kammaren, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 3,53 e. m.

In fidem
A. v. *Krusenstjerna*.

Måndagen den 13 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 90, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående understödjande af folkbiblioteksväsendet jämte i ärendet väckta motioner;

nr 91, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inrättandet af vissa parallellklasser vid folkskoleseminarier i Uppsala, Strängnäs och Kalmar;

nr 92, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa af svenska lifräddningssällskapet anordnade kurser;

nr 93, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af naturhistoriska riksmuseets byggnadsfond för genomförande af vissa förändringar i planen för museets portvaktshus vid Djurgårds-Frescati;

nr 94, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af en asylbyggnad å allmänna barnbördshusets tomt å kungl. Djurgården;

nr 95, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till August Abrahamsons stiftelse å Näs m. m.;

nr 96, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af öfverskott i den s. k. Djurgårdskassan till vissa reparationsarbeten vid Ulriksdals slott samt för anordnande af fullständig värmeledning inom Drottningholms slott; och

nr 97, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående tilläggs pension åt skrifbiträdet hos generaltullstyrelsen Blenda Amanda Lindström; äfvensom

bevillningsutskottets memorial:

nr 40, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 28, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om provianteringsfrilager, *dels ock* i ämnet väckta motioner; samt

nr 41, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 29, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordningar om frilager och om ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen om frihamn, *dels ock* i ämnet väckta motioner.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 130, till Konungen, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om understödsföreningar, lag om ändrad lydelse af 162 och 163 §§ i lagen om försäkringsrörelse samt lag om ändring i vissa delar af lagen om sjukkassor den 4 juli 1910, dels ock i anledning däraf väckta motioner.

Vid föredragning af ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 420, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, angående herrar Perssons i Norrköping och Larssons i Västerås motion, nr 250, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sådan planläggning af statens och kommunernas arbeten, att periodisk arbetslöshet motarbetas, m. m., beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 2.

Vid föredragning af nedannämnda från Andra kammaren ankomna protokollsutdrag:

nr 421, med delgifning af samma kammares beslut öfver dess fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om en förhandlingsordning mellan vissa statens tjänstemän och arbetare samt vederbörande verks styrelser och underlydande förvaltningar, äfvensom

nr 422, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, angående herr Brantings m. fl motion, nr 249, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om bestämmelser afseende att omöjliggöra militärens utkommenderande mot fredliga arbetare vid arbetskonflikter,

beslöt Första kammaren hänvisa dessa ärenden till sitt tillfälliga utskott nr 1.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets den 11 i denna månad bordlagda utlåtanden och memorial nr 22—29 äfvensom statsutskottets samma dag bordlagda memorial nr 87.

Vid föredragning af statsutskottets den 11 innevarande maj bordlagda memorial nr 88, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts i punkt 56 under sjunde hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning om proviso-

risk lindring åt synnerligen skattetyngda kommuner, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 11 innevarande månad bordlagda memorial nr 89, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande ändring i aflöningsreglementet för tjänstemän vid telegrafverket.

Punkterna 1 och 2.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Sista punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets den 11 innevarande maj bordlagda betänkanden nr 32—36.

Vid föredragning af bevillningsutskottets den 11 i denna månad bordlagda memorial nr 37, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 31, i anledning af väckt motion om upphäfvande af tullen å fläsk, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets den 11 innevarande månad bordlagda memorial nr 38, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 26, i anledning af väckt motion angående vissa lättnader i skattehänseende för föreningar med ideell verksamhet.

Vid föredragning af bevillningsutskottets den 11 innevarande maj bordlagda memorial nr 39, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 25, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i 8, 39 och 52 §§ af förordningen den 18 september 1908 angående stämpelafgiften, *dels ock* i ämnet väckta motioner, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bankoutskottets den 11 i denna månad bordlagda utlåtanden nr 34 och 36—39 äfvensom lagutskottets samma dag bordlagda utlåtanden nr 53—58.

Föredrogos och lades till handlingarna jordbruksutskottets den 11 innevarande månad bordlagda memorial:

nr 28, med öfverlämnande till Riksdagen af förteckning öfver statens utarrenderade domäner m. m., och

nr 29, med öfverlämnande till Riksdagen af förteckningar å försålda kronoegendomar samt å inköp af mark för bildande af kronoparker.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande den 11 innevarande maj bordlagda ärenden, nämligen jordbruksutskottets utlåtanden nr 71 och 72, första särskilda utskottets utlåtande nr 1, andra särskilda utskottets utlåtande nr 2, Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 18 och 19 äfvensom Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 16.

Upplästes och godkändes ett uppsatt förslag till kammarens skrifvelse till Konungen med anmälan om ledigheter inom kammaren innan nästa lagtima riksdag.

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och ytttrade: Jag ber att få föreslå, att främst bland andra gången bordlagda ärenden på föredragningslistan för onsdagens plenum måtte uppföras första särskilda utskottets utlåtande nr 1, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arbetarskydd, dels ock i anledning däraf väckta motioner.

Denna hemställan bifölls.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 3,28 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
